

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W KATOWICACH

LKA. 411.2.1.2025

Jerzy Zakrzewski
Burmistrz Kłobucka
ul. 11 listopada nr 6
42-100 Kłobuck

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I-25-001 Przygotowanie i realizacja przez wybrane gminy z województwa śląskiego programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w latach 2022-2024

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Kłobucku, ul. 11 listopada nr 6, 42-100 Kłobuck ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jerzy Zakrzewski Burmistrz Kłobucka ² od 22 listopada 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prawidłowość opracowania i przyjęcia gminnych programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii. 2. Prawidłowość realizacji przyjętych programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, w tym osiągnięcie zamierzonych efektów. 3. Legalność, rzetelność i gospodarność wydatkowania środków publicznych przeznaczonych na realizację profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022-2024 z wykorzystywaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie, o ile mają one związek z kontrolowaną działalnością
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Andrzej Pakuła, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/61/2025 z 26 marca 2025 r.

(akta kontroli str.1-2)

¹ Dalej: Urząd.

² Dalej: Burmistrz.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

OCENA OGÓLNAUzasadnienie
oceny ogólnej**II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności**

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie wykonywanie przez Gminę zadań dotyczących opracowania i realizacji gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii⁵ w latach 2022-2024.

Wprawdzie Gmina wywiązała się z obowiązku uchwalenia gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, lecz w programach tych brak było rzetelnej diagnozy występujących w gminie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych. W szczególności nie uwzględniono w nich aktualnych informacji i opinii możliwie szerokiego grona lokalnych organizacji i instytucji zajmujących się bądź gromadzących dane o zjawiskach związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych. Ponadto Gmina nie przeprowadziła oceny skuteczności działań profilaktycznych realizowanych w poprzednich latach. We wszystkich gminnych programach nie zawarto żadnych zapisów w zakresie spodziewanych rezultatów (efektów) realizacji działań profilaktycznych, umożliwiających przeprowadzenie ich oceny oraz nie zdefiniowano wskaźników oceny skuteczności osiągnięcia wyznaczonych celów.

W gminnych programach, pomimo obowiązku wynikającego z art. 4¹ ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi⁶, nie ujęto wszystkich zadań służących do realizacji celu operacyjnego *Profilaktyka uzależnień*, dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, określonych w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2021 – 2025, przyjętego rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r.⁷ W gminnych programach na lata 2022-2024, ustalono w ramach harmonogramów działań profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, kierunek działań (pn. *Rezerwy do dyspozycji Burmistrza Kłobucka na działalność profilaktyczną*) bez skonkretyzowania realizowanych w ten sposób zadań do realizacji oraz zakresu i form ich realizacji, na których realizację zaplanowaną w latach 2022-2024 aż 40,5% (929,2 tys. zł) z planowanych wydatków na realizację gminnych programów (2 295,3 tys. zł).

W latach 2022-2024 Gmina nie zapewniła, pomimo obowiązku określonego w art. 10 ust. 2a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii⁸, uwzględnienia w gminnych programach prowadzenia działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w zakresie przeciwdziałania narkomanii we wszystkich szkołach i placówkach oświaty na terenie Gminy. W ramach gminnych programów w latach 2022-2024 nie realizowano również programów o potwierdzonej skuteczności i nie podejmowano działań celem poszerzenia i udoskonalenia ofert oraz upowszechniania takich programów. Gmina nierzetelnie również sporządzała przekazywane do KCPU sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień (KCPU-G1)

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: gminny program na dany rok.

⁶ Dz. U. z 2023 r., poz. 2151, dalej: „ustawa o przeciwdziałaniu alkoholizmowi”.

⁷ Dz. U. poz. 642, dalej: NPZ na lata 2021-2025.

⁸ Dz.U. z 2023 r., poz.1939 ze zm., dalej: ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii.

w zakresie realizowanych na terenie Gminy profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży.

W okresie objętym kontrolą, niezgodnie z przepisami ustawy o wychowaniu w trzeźwości oraz o przeciwdziałaniu narkomanii, wydatkowano część środków pochodzących z opłat za udzielanie przez Gminę zezwoleń na sprzedaż alkoholu⁹ na cele niezwiązane z rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz przeciwdziałaniem narkomanii. Nieprawidłowe wydatkowanie środków nastąpiło w związku z wydatkami przeznaczonymi na: stypendia sportowe dla zawodników dwóch klubów piłkarskich, dofinansowanie zakupu urządzeń na potrzeby Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego w Częstochowie, promocje Gminy i Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych¹⁰ oraz wydanie dwóch płyt muzycznych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej¹¹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawidłowość opracowania i przyjęcia gminnych programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach 2022-2024 zadania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych i integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu oraz przeciwdziałaniem narkomanii określone były w uchwalanych na każdy rok przez Radę Miejską w Kłobucku¹² gminnych programach o treściach zgodnych z projektami tych programów przedstawionymi Radzie Miejskiej przez Burmistrza. Z czego na 2022 r. Rada Miejska uchwaliła w dniu 28 grudnia 2021 r. oddzielnie Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych¹³ oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii¹⁴, a następnie w dniu 29 marca 2022 r. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii¹⁵ (obowiązujący od 1 kwietnia 2022 r.). Uchwalenie Gminnego programu rozwiązywania problemów alkoholowych na 2022 r. oraz Gminnego programu przeciwdziałania narkomanii na 2022 r. nastąpiło przed opublikowaniem (w dniu 30 grudnia 2021 r.) i wejściem w życie (z dniem 1 stycznia 2022 r.) ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw¹⁶.

⁹ Dalej: opłaty za koncesję albo fundusz alkoholowy.

¹⁰ Dalej: GKRPA.

¹¹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹² Dalej: „Rada Miejska”.

¹³ Uchwałą nr 364/XXXVII/2021, zmienioną uchwałą nr 375/XXXVIII/2022 z 25 stycznia 2022 r., dalej: „Gminny program rozwiązywania problemów alkoholowych na 2022 r.” o treści zgodnej z projektem przedstawionym Radzie Miejskiej przez Burmistrza w dniu 12 grudnia 2021 r.

¹⁴ Uchwałą nr 365/XXXVII/2021, dalej: „Gminny program przeciwdziałania narkomanii na 2022 r.” o treści zgodnej z projektem przedstawionym Radzie Miejskiej przez Burmistrza w dniu 12 grudnia 2021 r.

¹⁵ Uchwałą nr 407/XL/2022, dalej: „Gminny program na 2022 r.” o treści zgodnej z projektem przedstawionym Radzie Miejskiej przez Burmistrza (bez wskazania daty przekazania tego projektu radzie Miejskiej).

¹⁶ Dz. U. poz. 2469, w której w art. 2 pkt 4 lit b określono, że realizacja zadań gminy związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu (określonych w art. 4¹ ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości),

Na lata 2023 -2024 Rada Miejska uchwaliła w dniu 29 grudnia 2022 r.¹⁷ Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2023 r.¹⁸ oraz w dniu 28 grudnia 2023 r.¹⁹ Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2024 r.²⁰ Wraz z powyższymi gminnymi programami, Rada Miejska przyjmowała harmonogramy działań profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w poszczególnych latach.

(akta kontroli str. 48-245)

W obowiązującej na lata 2021-2027 Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Kłobuck²¹, w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, przyjęto trzy cele operacyjne²², w ramach których wskazano łącznie 18 zadań²³, określono ogólne wskaźniki realizacji celów (we wszystkich przypadkach definiując te wskaźniki jako liczbę objętych osób, uczestników, podjętych działań lub rozpowszechnionych materiałów), podmioty odpowiedzialne i współpracujące oraz źródła finansowania.

(akta kontroli str. 289-305)

1.2. W gminnych programach na lata 2022-2024 zdiagnozowano problemy związane z uzależnieniami, w szczególności:

- W Gminnym programie na 2022 r. (w rozdziale II) określono skalę zjawisk oraz tendencje w zakresie problemów z uzależnieniami, które oparto jednak jedynie o dane ogólnokrajowe, a nawet ogólnoeuropejskie (bez podania skali zjawisk na terenie Gminy²⁴), wskazując jednocześnie na brak danych w tym zakresie dla Miasta (w szczególności dotyczące populacji osób uzależnionych od alkoholu oraz innych grup dotkniętych problemem alkoholowym i przestępczością narkotykową). W diagnozie tej jedynymi danymi odnoszącymi się do skali zjawiska uzależnień w Gminie były dane dotyczące: (1) ilości wniosków o zobowiązanie do leczenia odwykowego przyjętych do realizacji przez GKRPA w latach 2018 – 2021, (2) ilości punktów sprzedaży

prowadzona jest w postaci uchwalonego przez radę gminy gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

¹⁷ Uchwałą nr 483/LIII/2022, zmieniony uchwałą nr 540/LIX/2023 z 25 kwietnia 2023 r., w której zwiększoną łączną kwotą przeznaczoną na realizację w 2023 r. planowanych działań o 58,9 tys. zł.

¹⁸ Dalej: „Gminny program na 2023 r.” o treści zgodnej z projektem przedstawionym Radzie Miejskiej przez Burmistrza w dniu 15 grudnia 2022 r.

¹⁹ Uchwałą nr 635/LXIX/2023, , zmieniony uchwałami nr 679/LXIII/2024 z 27 lutego 2024 r. i nr 81/VII/2024 z 24 września 2024 r.

²⁰ Dalej: „Gminny program na 2024 r.” o treści zgodnej z projektem przedstawionym Radzie Miejskiej przez Burmistrza w dniu 12 grudnia 2023 r.

²¹ Przyjętej przez Radę Miasta uchwałą nr 241/XXVI/2020 z 24 listopada 2020 r.

²² (1) Zwiększenie dostępności do terapii oraz grup samopomocowych dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych oraz ich rodzin, (2) Budowanie systemu profilaktyki i wczesnej pomocy dla dzieci i młodzieży w zakresie uzależnienia od substancji psychoaktywnych, (3) Wzrost poziomu wiedzy w zakresie profilaktyki i terapii uzależnień oraz wzrost świadomości mieszkańców na temat możliwych form pomocy w przypadku problemów uzależnień.

²³ W tym: sześć zadań w ramach celu operacyjnego 1, osiem zadań w ramach celu operacyjnego 2 i cztery zadania w ramach celu operacyjnego 3.

²⁴ W tym: (1) Raport roczny Komendy Głównej Policji Biura Ruchu Drogowego za 2020 r. dotyczący skali zdarzeń drogowych z udziałem osób nietrzeźwych, (2) scharakteryzowanie zjawisk używania nielegalnych substancji psychoaktywnych, w tym na podstawie raportów Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii, (3) scharakteryzowanie uzależnień behawioralnych w zakresie hazardu, zakupów, pracy i Internetu (dla populacji 15+) oraz hazardu i Internetu (dla młodzieży szkolnej), podając dane ogólnopolskie z 2017 i 2019 r.

napojów alkoholowych w 2021 r. i (3) statystki Komendy Powiatowej Policji w Kłobucku²⁵ z lat 2018-2021²⁶.

- W gminnych programach na 2023 r. i na 2024 r. diagnozy oparto na sporządzonej w 2020 r. przez Krajowy Ośrodek Kształcenia Administracji diagnozie problemów społecznych wykonanej na podstawie badań i postaw mieszkańców Kłobucka, w zakresie: (1) problemów alkoholowych²⁷ (częstotliwość i przyczyny spożywania alkoholu, rodzaj spożywanych alkoholów, wykonywanie obowiązków służbowych i jazda samochodem pod wpływem alkoholu oraz spożywanie alkoholu przez kobiety w ciąży), (2) badania sprzedawców napojów alkoholowych²⁸ (w zakresie sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim i nietrzeźwym), (3) badania dzieci i młodzieży²⁹ (w zakresie oszacowania zjawiska problemów alkoholowych, w tym sprzedaży i skutków spożywania), (4) problemów narkotykowych³⁰ (skali zjawiska, rodzaju używanych substancji, powodów i skutków ich używania). Ponadto w diagnozach gminnych programów na 2023 r. i na 2024 r. przedstawiono dane³¹ w zakresie: (1) ilości wniosków o zobowiązanie do leczenia odwykowego przyjętych do realizacji przez GKRPA w latach 2018 – 2022 (w przypadku Gminnego programu na 2023 r.) i 2019-2023 (w przypadku Gminnego programu na 2023 r.), (2) ilości punktów sprzedaży napojów alkoholowych odpowiednio w 2022 i 2023 r., (3) statystki KPP³² odpowiednio z lat 2018-2022 i 2022-2023 oraz (4) uzależnień behawioralnych analizując wyniki badań 284 uczniów klas VIII szkół podstawowych z terenu Gminy. W Gminnym programie na 2023 r. wskazano, że ww. badaniami w zakresie uzależnień behawioralnych w 2023 r. objęto 63 takich uczniów.

Informacja KPP dla kontrolera NIK o skali zjawisk związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, w tym alkoholu i narkotyków w latach 2022-2024 wskazuje, że skala ich była w tym okresie na zbliżonym poziomie, a jedynie liczba podejrzanych o przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (dotycząca przestępstw popełnionych przez osoby powyżej 17 roku życia) ulegała corocznemu zwiększeniu (z dwóch w 2022 r. do sześciu w 2023 r. i dziewięciu w 2024 r.).

(akta kontroli str. 89-98, 139-149, 200-211, 246-247 i 791-793)

W powyższych diagnozach nie uwzględniono informacji i opinii w zakresie lokalnych przypadków związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, w tym alkoholu i narkotyków odnotowanych w Państwowym Powiatowym Inspektoracie Sanitarno-Epidemiologicznym w Kłobucku³³, Sądzie Rejonowym

²⁵ Dalej: KPP.

²⁶ W zakresie interwencji domowych, interwencji z powodu przemocy domowej wynikającej z nadużycia alkoholu, nietrzeźwych doprowadzonych do PDOZ celem wytrzeźwienia, nieletnich zatrzymanych w policyjnej izbie dziecka lub odwiezionych do domów rodzinnych, nietrzeźwych zatrzymanych za kradzież, nietrzeźwych kierujących pojazdami mechanicznymi. Z informacji, że według KPP zagrożenie przestępczością narkotykową w Gminie w latach 2020-2021 utrzymuje się na porównywalnym poziomie z tendencją zniżkową (bez podania faktycznych danych).

²⁷ Badania na podstawie opinii 100 dorosłych mieszkańców Gminy.

²⁸ Badania na podstawie opinii 20 sprzedawców.

²⁹ Na podstawie badań 476 uczniów szkół podstawowych.

³⁰ Bez podania populacji objętej badaniem.

³¹ Pozyskane z KPP, Powiatowego Urzędu Pracy w Kłobucku, GKRPA, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kłobucku, Urzędu oraz dziewięciu szkół podstawowych i zespołów szkolno-przedszkolnych z terenu Gminy.

³² W zakresie interwencji domowych, interwencji z powodu przemocy domowej wynikającej z nadużycia alkoholu, nietrzeźwych doprowadzonych do PDOZ celem wytrzeźwienia, nieletnich zatrzymanych w policyjnej izbie dziecka lub odwiezionych do domów rodzinnych, nietrzeźwych zatrzymanych za kradzież, nietrzeźwych kierujących pojazdami mechanicznymi.

³³ Dalej: PPIS w Kłobucku.

w Częstochowie oraz kuratorów sądowych. W diagnozach tych nie uwzględniono również problemów związanych z narkomanią oraz uzależnieniami behawioralnymi w szkołach ponadpodstawowych działających na terenie Gminy Kłobuck. Sporządzenia diagnoz do gminnych programów w latach 2022-2024 bez uwzględnienia powyższych informacji lokalnych, bez rozeznania występujących we wszystkich typach szkół czynników ryzyka i czynników chroniących oraz nieuwzględnienie w opracowanych diagnozach wpływu dostępności do alkoholu na stan uzależnień i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

We wszystkich trzech gminnych programach na lata 2022-2024 ustalono pięć identycznych celów oraz ustalono działania do ich realizacji. Ustalonymi celami były:

(Cel I) *Kontynuacja wielokierunkowych działań na rzecz zapobiegania i ograniczenia szkód zdrowotnych, społecznych i zaburzeń życia rodzinnego, wynikającego z używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz podejmowania innych zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież, przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym*, który zrealizowany miał być poprzez wykonanie dziewięciu działań³⁴.

(Cel II) *Wspomaganie działalności jednostek i instytucji służących w rozwiązywaniu problemów alkoholowych i problemów związanych z zażywaniem substancji psychoaktywnych w zakresie poszerzania i urozmaicenia działań o charakterze profilaktycznym*, który zrealizowany miał być poprzez wykonanie ośmiu działań³⁵.

(Cel III) *Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkotykowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie oraz udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin*

³⁴ Dotyczących: (1) zapobieganie spożywania napojów alkoholowych, narkotyków i dopalaczy, (2) ograniczenie używania alkoholu i narkotyków oraz zmiana struktury spożycia napojów alkoholowych poprzez działania wychowawcze i profilaktyczne, (3) wdrożenie nowoczesnych form profilaktyki kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży, opartych o kształtowanie właściwych postaw i wartości, (4) wspieranie skutecznych procedur kontroli społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu/przeciwdziałanie przemocą, (5) podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem alkoholu, narkotyków dopalaczy, uzależnień behawioralnych oraz możliwości zapobiegania zjawisku, (6) zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy psychologicznej i psychoterapeutycznej, (7) wspieranie działań szkół, instytucji i organizacji pozarządowych, środowisk abstynenckich kreujących właściwe wzorce i popularyzacje zdrowego stylu życia, (8) promowanie właściwych postaw społecznych ważnych dla profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, innych substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych, (9) upowszechnienie wiedzy dotyczącej uzależnień behawioralnych, w tym wydawanie/ dystrybuowanie materiałów informacyjno-edukacyjnych oraz prowadzenie kampanii społecznych. W tym zakresie w odniesieniu do zagrożeń behawioralnych przewidziane są (w Gminnym programie na 2022 r.) zajęcia edukacyjne dla rodziców na temat zasad korzystania przez dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym z Internetu i wskazywanie im, jak poprzez wprowadzanie określonych zasad i monitorowanie, ograniczyć ryzyko problemowego użytkowania, (w gminnych programach na 2023 r. i 2024 r.) współrealizacja założeń programowych projektu profilaktycznego pod nazwą „#włączmyśnienie-bezpiecza sieć” z KPO. Inicjatywa związana z wdrażaniem przedmiotowego projektu jest odpowiedzią na niepokojąco nasilające się z roku na rok zjawisko cyberprzestępczości i uzależnień behawioralnych w tym obszarze.

³⁵ Dotyczących: (1) dożywianie dzieci i młodzieży uczęszczającej do Ośrodka Interwencji Kryzysowej w środowisku gminnym oraz innych wydatków rzeczowych związanych z funkcjonowaniem tej jednostki, (2) prowadzenie działalności profilaktycznej oraz dożywiania wśród osób niepełnosprawnych, (3) współorganizowania turnieju Grad Prix w tenisie stołowym w Kłobucku, (4) ochrona zdrowia w zakresie wspomaganie działalności służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych poprzez dofinansowanie, promocji sportu oraz działalności w zakresie kultury fizycznej jako alternatywnej formy spędzenia czasu wolnego w środowisku gminnym, (5) propagowanie wśród dzieci, młodzieży i dorosłych aktywności ruchowej oraz rozwijanie dyscyplin sportowych w zakresie sportowych gier zespołowych, (6) prowadzenie zajęć treningowych, (7) organizowanie i udział w zawodach sportowych, (8) propagowanie biegów wśród mieszkańców gminy jako promocja zdrowego trybu życia.

patologicznych w zakresie ograniczenia zaburzeń życia rodzinnego, w tym szkód zdrowotnych, który zrealizowany miał być poprzez wykonanie czterech działań³⁶. (Celu IV) *Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz działalności szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych odbywa się poprzez zwiększenie świadomości wśród dzieci i młodzieży nt. zagrożeń wynikających z używania alkoholu i innych substancji uzależniających*, który zrealizowany miał być poprzez wykonanie trzech działań³⁷.

(Celu V) *Podjęcie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*, który zrealizowany miał być poprzez wykonanie trzech działań³⁸.

(akta kontroli str. 98-102, 127-130, 149-152, 212-215 i 243-252)

1.3. W gminnych programach na lata 2022-2024 nie zawarto żadnych zapisów w zakresie spodziewanych rezultatów (efektów) realizacji działań profilaktycznych, umożliwiających przeprowadzenie ich oceny oraz nie zdefiniowano wskaźników oceny skuteczności osiągnięcia wyznaczonych celów. W programach tych nie przyjęto obiektywnie weryfikowalnych wskaźników ocen działań profilaktycznych osiągniętych w wyniku realizacji tych programów oraz nie dokonano również ocen rezultatów działań profilaktycznych zrealizowanych w latach poprzednich. W programach tych nie przeprowadzono również oceny

³⁶ Dotyczących: (1) współpracy z: KPP w zakresie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wymiany informacji, GOPS, Poradnią Pedagogiczno – Psychologiczną w Kłobucku, Punktem Interwencji Kryzysowej w Kłobucku, Poradnią Odwykową w Kłobucku, Zespołem Interdyscyplinarnym ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Kłobuck – działającym w ramach gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, (2) prowadzeniem poradnictwa oraz udzielaniem wsparcia dla członków rodzin, w których występują problemy alkoholowe i narkotykowe, (3) udzielaniem wsparcia psychologicznego i socjoterapeutycznego dzieciom z rodzin gdzie występują problemy alkoholowe i narkotykowe, (4) udzielaniem pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin patologicznych.

³⁷ Dotyczących: (1) tworzenia zintegrowanego systemu uniwersalnej, selektywnej i wskazującej profilaktyki problemowej obejmującej dzieci i młodzież, nauczycieli, rodziców oraz inne grupy społeczne mające wpływ na kształtowanie polityki trzeźwościowej [poprzez: organizowanie na terenie szkół i innych placówek programów oraz przedstawień profilaktycznych dotyczących problematyki uzależnień, prelekcji dla dzieci i młodzieży, dofinansowanie szkoleń i kursów specjalistycznych w zakresie pracy terapeutycznej z dziećmi z rodzin alkoholowych oraz prowadzenie zajęć profilaktycznych organizowanych dla pedagogów, nauczycieli, psychologów oraz przedstawicieli innych zawodów, prowadzenie w miarę potrzeb i środków finansowych pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczęszczających w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych, udział w lokalnych kampaniach o charakterze profilaktycznym adresowanych do różnych grup wiekowych, współprace z grupami społecznymi i zawodowymi mającymi swój udział w kreowaniu polityki trzeźwościowej na terenie gminy Kłobuck, działania edukacyjne i informacyjne skierowane do całej populacji gminy Kłobuck], (2) prowadzenie działań profilaktycznych wspartych różnymi przedsięwzięciami sportowo-rekreacyjnymi i edukacyjnymi, (3) edukacje zdrowotną [poprzez: prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących ryzyka szkód wynikających ze spożywania alkoholu i narkotyków dla konsumentów i ich otoczenia, prowadzenie działań edukacyjnych dla dorosłych w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu i zażywania narkotyków oraz uzależnień behawioralnych przez dzieci i młodzież, upowszechnianie informacji dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym, upowszechnianie wiedzy na temat szkód wynikających z picia alkoholu i zażywania narkotyków przez kobiety w ciąży.

³⁸ Dotyczących: (1) podejmowanie działań interwencyjnych wobec prowadzących promocje i reklamę napojów alkoholowych w szczególności skierowaną do młodzieży, (2) podejmowanie działań interwencyjnych wobec przypadków sprzedaży i podawania napojów alkoholowych nietrzeźwym, nieletnim, na kredyt pod zastaw i (3) prowadzenie kontroli punktów sprzedaży i podawania napojów alkoholowych w celu wykrywania naruszeń ustawy.

skuteczności działań profilaktycznych realizowanych w poprzednich latach³⁹, w szczególności polegającej na monitorowaniu wskaźników oceny realizacji zaplanowanych w programach działań, której wyniki mogłyby zostać wykorzystane do opracowania diagnozy oraz modyfikacji planowanych działań zarówno na poziomie celów, jak i doboru narzędzi w kolejnych latach. Powyższe opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. W programach tych nie zawarto też informacji oraz analiz w zakresie wpływu dostępności do alkoholu na stan uzależnień i problemów społecznych oraz poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, jednakże problem narkomanii i alkoholizmu został w niej wskazany jako wpływający na bezpieczeństwo mieszkańców; wskazano w niej również dane dotyczące przestępczości popełnianej po spożyciu alkoholu oraz związanej z narkotykami.

(akta kontroli str. 98-102, 127-130, 149-152, 212-215 i 243-252)

1.4. W gminnych programach na lata 2022-2024, pomimo obowiązku wynikającego z art. 4¹ ust. 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości, uwzględniono realizację jedynie ośmiu zadań z 12 określonych do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego (służących do realizacji celu operacyjnego *Profilaktyka uzależnień* dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii), ustalonych w NPZ na lata 2021-2025. Ponadto spośród dwóch zadań określonych do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego w NPZ na lata 2021 – 2025 w zakresie uzależnień od zachowań (uzależnień behawioralnych)⁴⁰, w programach tych uwzględniono realizację tylko jednego zadania (upowszechnianie wiedzy dotyczącej problematyki uzależnień behawioralnych, w tym wydawanie materiałów informacyjno – edukacyjnych, tj. zadania nr 1 w wykazie tych zadań).

(akta kontroli str. 98-102, 127-130, 149-152, 212-215 i 243-252)

Nieuwzględnienie w gminnych programach na lata 2022-2024 wszystkich zadań do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego w NPZ na lata 2021-2025 dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

1.5. Wraz z gminnymi programami na lata 2022-2024, Rada Miejska uchwaliła harmonogramy działań profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii na poszczególne lata. W harmonogramach tych ustaliła kierunki działań, zakresy i formy realizacji zadań, jednostki organizacyjne biorące udział w realizacji zadań, terminy realizacji zadań oraz koszty tych zadań. We wszystkich trzech harmonogramach działań profilaktycznych na lata 2022-2024 Rada Miejska ustaliła osiem kierunków działań, tj.:

1) Ochrona i promocja zdrowia poprzez przeciwdziałanie patologiom społecznym i uzależnieniom ze szczególnym uwzględnieniem przeciwdziałania alkoholizmowi, w ramach którego ustalono jedno zadanie⁴¹, które realizowane miały być poprzez sześć form ich realizacji⁴². Realizacja zadania miała się

³⁹ M.in. nie badano osiągniętych rezultatów w wyniku planowanych celów oraz nie dokonano analizy ocen i ewaluacji osiągniętych rezultatów.

⁴⁰ Zgodnie z art. 4¹ ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu alkoholizmowi – zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym mogą być elementem gminnego programu.

⁴¹ Zwiększenie dostępności terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu poprzez wspieranie środowisk wzajemnej pomocy zrzeszonych w klubach abstynenckich.

⁴² (1) Zorganizowanie grupy terapeutycznej dla osób uzależnionych i współuzależnionych prowadzonej przez specjalistę terapii uzależnień, (2) Udział w kursach, szkoleniach, konferencjach, seminariach, (3) Aktywizacje środowisk lokalnych na rzecz integracji społecznej osób uzależnionych i ich rodzin, (4) Organizowanie i rozwijanie różnych form pomocy wsparcia środowiskowego,

odbywać w drodze konkursu, a jednostkami organizacyjnymi biorącymi udział w realizacji zadania były stowarzyszenia abstynenckie, terminy realizacji zadania – poszczególne lata 2022-2024. Koszt ogólny wg harmonogramu miał wynieść: 13,5 tys. zł w 2022 r., 19,0 tys. w 2023 r. i 25,0 tys. zł po zmianach w 2024 r.

2) Wspomaganie działalności jednostek i instytucji służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych, w ramach którego ustalono cztery zadania (na lata 2022-2023) oraz dwa zadania na 2024 r.⁴³ Realizacja tych zadań odbywać się miała w drodze konkursów, a jednostkami organizacyjnymi je realizującymi były GKRPA, stowarzyszenia i kluby sportowe. Koszty ogólne wg tych harmonogramu miał wynieść odpowiednio:

- dla zadania I i II po 2,0 tys. zł (w 2022 r.), 3,0 tys. zł w 2023 r.,

- dla zadania III 3,0 tys. zł (w 2022 r.), 4,0 tys. zł w 2023 r.,

- dla zadania IV - 312,0 tys. zł (w 2022 r.), 339,0 tys. zł po zmianach w 2023 r. i 349,0 tys. zł po zmianach w 2024 r.

3) Ochrona i promocja zdrowia poprzez przeciwdziałanie patologiom społecznym i uzależnieniom udzielane dzieciom i młodzieży w środowisku gminnym. Zadanie to realizowane było w drodze konkursów - przez GKRPA i organizacje młodzieżowe, z terminem realizacji w poszczególnych latach 2022-2024 oraz z kosztami ich realizacji w wysokościach 12,0 tys. zł (w 2022 r.) i po 15,0 tys. zł w 2023 r. i 2024 r.

4) Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie oraz udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin patologicznych, w ramach którego ustalono trzy zadania na 2022 r. i cztery na lata 2023 r. i dwa zadania w 2024 r.⁴⁴: Koszty ich realizacji wynosiły odpowiednio: zadania 1 – po 20,0 tys. zł w każdym roku, zadania 2 - po 1,5 tys. zł w każdym roku, zadania 3 - po 8,0 tys. zł w każdym roku i zadania 4 - 19,2 tys. zł (w 2023 r.) i 24,96 tys. zł po zmianach w 2024 r.

5) Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od narkotyków i osób zagrożonych uzależnieniem, w ramach którego ustalono siedem zadań⁴⁵. W harmonogramach na lata 2022-2024

(5) Promocja aktywnego, bezalkoholowego stylu życia poprzez organizowanie imprez sportowych i kulturalnych, (6) Motywowanie do indywidualnego i grupowego samokształcenia w zakresie norm moralno – etycznych u osób dotkniętych chorobą alkoholową.

⁴³ Po zmianie z 27 lutego 2024 r. uchwałą nr 679/LXXIII/2024. Tj. (1) Zadanie 1 Ochrona i promocja zdrowia poprzez przeciwdziałanie patologiom społecznym i uzależnieniom udzielana dzieciom i młodzieży w środowisku gminnym - realizowane w latach 2022-2023, (2) Zadanie 2 Współorganizacja Grad-Prix Kłobucka w tenisie stołowym - realizowane w latach 2022-2023, (3) Zadanie 3 Ochrona zdrowia w zakresie wspomagania działalności służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych poprzez dofinansowanie, promocję sportu oraz działalności w zakresie kultury fizycznej jako alternatywnej formy spędzania czasu wolnego w mieście Kłobuck i sołectwach Libidza, Łobodno, Kamyk, Nowa Wieś – realizowane w całym okresie objętym kontrolą, (4) Zadanie 4 Ochrona i promocja zdrowia poprzez przeciwdziałanie patologią społecznym i uzależnieniom udzielana dzieciom i młodzieży w środowisku gminnym – realizowane w całym okresie objętym kontrolą.

⁴⁴ (1) Zadanie 1 - *Udzielanie pomocy w formie zasiłków celowych dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i innymi patologiami*, realizowane przez GKRPA i Dyrektora GOPS w latach 2022-2024, (2) Zadanie 2 – *Organizowanie półkolonii dla dzieci i młodzieży z Gminy Kłobuck*, realizowane było przez GKRPA w latach 2022-2023, (3) Zadanie 3 *Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych alkoholizmem i innymi patologiami*, realizowane w latach 2022-2023, (4) Zadanie 4 *Pomoc psychoterapeutyczna dla osób dotkniętych problemami alkoholowymi, przemocą w rodzinie oraz innymi trudnościami uniemożliwiającymi prawidłowe funkcjonowanie rodziny*, realizowane przez GKRPA i Dyrektora GOPS w latach 2023-2024.

⁴⁵ (1) Prowadzenie Punktu Konsultacyjnego, w ramach którego udzielano informacji na temat uzyskania przez osoby uzależnione i zagrożone uzależnieniem pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej, jak również pomocy psychospołecznej i prawnej rodzinom, w których występują

ustalono, że jednostkami organizacyjnymi biorącymi udział w realizacji tych zadań byli Burmistrz i GKRPA, termin ich realizacji *na bieżąco* lata 2022 - 2024, a koszty ogólne wszystkich siedmiu zadań po 1,0 tys. zł w każdym roku.

6) Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii i innych uzależnień w szczególności dla dzieci i młodzieży, w ramach którego ustalono siedem zadań⁴⁶: W harmonogramach ustalono, że jednostkami organizacyjnymi biorącymi udział w realizacji tych zadań byli Burmistrz i GKRPA, a koszty ogólne wszystkich siedmiu zadań wynosiły po 2,76 tys. zł (w 2022, 2023) oraz 3,0 tys. zł (w 2024 r.).

7) Wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów narkomanii i innych uzależnień, w ramach którego ustalono cztery zadania⁴⁷: W harmonogramach tych ustalono, że jednostkami organizacyjnymi biorącymi udział w realizacji tych zadań byli Burmistrz i GKRPA i nie wskazano kosztów ich realizacji.

8) Działalność GKRPA, na co zaplanowano odpowiednio 30,3 tys. zł w 2022 r., 41,1 tys. zł w 2023 r. i 50,5 tys. zł (po zmianach) w 2024 r.

9) Rezerwa do dyspozycji Burmistrza Kłobucka na działalność profilaktyczną⁴⁸, na którą zaplanowano odpowiednio 423,3 tys. zł (po zmianach w 2022 r.), 362,4 tys. zł (po zmianach w 2023 r.) i 143,54 tys. zł po zmianach w 2024 r.

(akta kontroli str. 106-109, 131-134, 155-158, 166-169, 217-220, 227-231, 238-242 i 253-258)

Wskazanie jako działania *Rezerwy do dyspozycji Burmistrza*, bez skonkretyzowania realizowanych w ten sposób zadań, co stanowiło naruszenie zasad realizacji gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, określonych w art. 4¹ ust.1 i ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu alkoholizmowi, co pisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

problemy narkomanii, (2) Stworzenie osobom uzależnionym i zagrożonym uzależnieniem oraz członkom ich rodzin możliwości korzystania z pomocy psychologicznej, (3) Wspieranie pozaszkolnych programów profilaktycznych adresowanych do dzieci i młodzieży zagrożonych, (4) Wspieranie programów profilaktycznych w zakresie organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży, programów stanowiących alternatywę wobec używania narkotyków, (5) Współpraca z placówkami leczenia i terapii uzależnień w zakresie pozyskiwania informacji dotyczących możliwości uzyskania pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, zagrożonych uzależnieniem, (6) Upowszechnienie wiedzy lokalnego społeczeństwa na temat środków psychoaktywnych oraz możliwości zapobiegania narkomanii, (7) Podnoszenie kwalifikacji osób zaangażowanych w realizację Gminnego Programu.

⁴⁶ (1) Prowadzenie zajęć pozalekcyjnych, sportowych i rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży, (2) Współpraca z Policją w zakresie interwencji w środowisko narkomanów oraz osób nią zagrożonych, (3) Wypełnienie czasu wolnego dzieciom i młodzieży w czasie ferii i wakacji, (4) Upowszechnianie materiałów edukacyjnych dotyczących zagrożeń związanych z narkomanią i zasad zapobiegania, (5) Propagowanie zdrowego i aktywnego trybu życia w ramach profilaktyki uzależnień, (6) Informowanie, edukowanie oraz szkolenie mieszkańców Gminy Kłobuck w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii w odniesieniu do przedmiotowej problematyki w ramach Punktu Konsultacyjnego, (7) Finansowanie realizacji przeznaczonych dla dzieci i młodzieży programów profilaktycznych mających na celu zapobieganie narkomanii poprzez organizowanie gminnych konkursów na temat uzależnień od narkotyków pn.: „Narkotekom mówię Nie”.

⁴⁷ (1) Zwalczanie handlu narkotykami zwłaszcza w szkołach oraz miejscach spotkań młodzieży, (2) Współpraca z Policją i innymi służbami porządkowymi w zakresie rozwiązywania patologii społecznej, (3) Szkolenie osób realizujących zadania w zakresie narkomanii i innych uzależnień: członków GKRPA, pracowników szkół i placówek oświatowych, pracowników GOPS, funkcjonariuszy Policji, (4) Udzielenie merytorycznego wsparcia instytucjom, organizacjom pozarządowym i osobom fizycznym podejmujących działania w kierunku zapobiegania narkomanii i innych uzależnień.

⁴⁸ Dalej: Rezerwa Burmistrza.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nierzetelne sporządzenie w gminnych programach na lata 2022-2024 diagnoz problemów związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych występujących w lokalnej społeczności.

Przy sporządzeniu diagnoz w ramach gminnych programów na lata 2022 -2024 Urząd nie przeprowadził pełnego rozeznania występujących problemów lokalnych związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych. Urząd nie pozyskiwał (nie wystąpił o aktualne informacje i opinie) od możliwie szerokiego grona lokalnych organizacji i instytucji zajmujących się bądź gromadzących dane o zjawiskach związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych. W szczególności nie pozyskał takich danych od właściwej: powiatowej stacji sanitarno-epidemiologicznej, szpitala, sądu, kuratorów sądowych, czy szkół ponadpodstawowych z terenu Gminy. W konsekwencji w diagnozach tych nie ujęto danych dotyczących: zatruc tzw. „dopalaczami” rejestrowanymi w Systemie Monitorowania Informacji o Dopalaczach (możliwych do pozyskania poprzez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Kłobucku), czy rozmiarów problemów z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych w szkołach ponadpodstawowych. W przypadku wszystkich trzech gminnych programów przyjętych na 2022 r.⁴⁹ w diagnozach wskazano skalę zjawisk oraz tendencję w zakresie używania i nadużywania substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych na poziomie kraju. W przypadku Gminy ograniczając się jedynie do podania danych statystycznych dotyczących liczby wniosków do GKRPA o zastosowanie leczenia odwykowego, wielkości rynku napojów alkoholowych (liczby wydanych pozwoleń na ich sprzedaż) oraz danych KPP⁵⁰.

(akta kontroli str. 57-61, 75-76, 89-98, 139-149, 200-211, 791-799)

Burmistrz wyjaśnił, że do zdiagnozowania w latach 2022-2024 występujących w Gminie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych, nie występowało o aktualne informacje do powiatowej stacji sanitarno-epidemiologicznej, szpitala, sądu czy kuratorów sądowych, gdyż nie było takiej praktyki pozyskiwania informacji z instytucji ponadgminnych. W przypadku substancji psychoaktywnych, Gmina corocznie występowała do KPP z zapytaniami dotyczącymi prowadzonych postępowań na terenie Gminy i z uzyskiwanych danych nie wynikało, żeby sytuacja w tym zakresie była poważna (uzyskiwano dane o pojedynczych takich przypadkach). Natomiast w odniesieniu do uzależnień behawioralnych przeprowadzono ankietę w szkołach podstawowych z terenu Gminy. Natomiast brak w diagnozach gminnych programów rozeznania takich problemów w szkołach ponadpodstawowych z terenu Gminy, Burmistrz wyjaśnił, że dla tych szkół Gmina Kłobuck nie jest organem prowadzącym, a ponadto uczniowie ci nie są wyłącznie mieszkańcami Gminy.

(akta kontroli str. 807-809 i 818-819)

Zdaniem NIK szerokie rozpoznanie kluczowych problemów i potrzeb występujących w lokalnej społeczności, związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych,

⁴⁹ Gminnego programu rozwiązywania problemów alkoholowych na 2022 r., gminnego programu przeciwdziałania narkomanii na 2022 r. oraz gminnego programu na 2022 r.

⁵⁰ M.in. liczby interwencji domowych, w tym wynikających z nadużywania alkoholu oraz liczby zatrzymanych nietrzeźwych kierujących pojazdami.

stanowi warunek do prawidłowego wyznaczenia celów i zaplanowania zadań w gminnych programach. NIK wskazuje również, że uczniowie ze szkół ponadpodstawowych z terenu Gminy (do których uczęszczają również mieszkańcy Gminy) stanowią istotną grupą w prawidłowym zdiagnozowaniu lokalnych problemów w tym zakresie.

2. Nierzetelne sporządzenie gminnych programów na lata 2022-2024, poprzez: (1) nie zawarcie w nich żadnych zapisów w zakresie spodziewanych rezultatów (efektów) realizacji działań profilaktycznych, umożliwiających przeprowadzenie ich oceny, (2) nieprzyjęcie w nich obiektywnych i weryfikowalnych wskaźników ocen działań profilaktycznych osiągniętych w wyniku realizacji tych programów, (3) brak dokonania w nich ocen rezultatów takich działań zrealizowanych w latach poprzednich, (4) nieprzeprowadzenie oceny skuteczności działań profilaktycznych realizowanych w poprzednich latach (w szczególności polegającej na monitorowaniu wskaźników oceny realizacji zaplanowanych w programach działań, której wyniki mogłyby zostać wykorzystane do opracowania diagnozy oraz modyfikacji planowanych działań zarówno na poziomie celów, jak i doboru narzędzi w kolejnych latach).

We wszystkich gminnych programach na lata 2022-2024 dla zadań służących do realizacji ustalonych celów⁵¹, jak również dla planowanych działań profilaktycznych⁵² nie określono konkretnych, prostych, mierzalnych i dających się określić jakościowo wskaźników ich realizacji. Wszystkie zadania służące do realizacji ustalonych celów sformułowane zostały w sposób określający jedynie kierunek poszczególnych zadań bez ich określenia w sposób konkretny, prosty, mierzalny oraz w sposób pozwalający na ich ocenę jakościową, realistyczną i powiązaną z czasem⁵³. W przypadku planowanych działań profilaktycznych również nie określono takich wskaźników, a ustalono jedynie koszty tych działań, terminy (wskazując jedynie rok na jaki dany gminny program został przyjęty) i formy ich realizacji oraz jednostki organizacyjne biorące udział w ich realizacji. Powyższe zdaniem NIK uniemożliwiało dokonanie prawidłowej oceny prawidłowości i skuteczności zaplanowanych działań oraz dokonania ewentualnej ich modyfikacji, zarówno na poziomie celów, jak i doboru środków ich realizacji.

W gminnych programach na lata 2022-2024 nie przeprowadzono również oceny rezultatów profilaktycznych osiągniętych w wyniku realizacji tych programów w latach poprzednich, co zdaniem NIK wynikało również z nierzetelnego sporządzenia tych programów w zakresie nieokreślenia wskaźników ocen realizacji tych zadań i działań.

W programach tych nie zidentyfikowano też (wynikających z diagnoz) występujących w Gminie kluczowych problemów i potrzeb związanych z używaniem substancji psychoaktywnych (w tym alkoholu) i uzależnieniami behawioralnymi. W gminnych programach na 2023 r. i na 2024 r. w tym zakresie przedstawiono jedynie diagnozę wykonaną w 2020 r. przez Krajowy Ośrodek Kształcenia Administracji (uzupełnione o badania uczniów⁵⁴ w zakresie

⁵¹ Określonych w tych programach.

⁵² Określonych w harmonogramach działań profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

⁵³ Zgodnie z zasadą SMART, czyli: konkretnie i prosto (S – ang. Specific, Simple), mierzalnie (M – ang. Measurable), w sposób pozwalający ocenić je jakościowo (A – ang. Assesable), realistyczne (R – ang. Realistic), w powiązaniu z czasem (T – ang. Time-bound); Nowoczesne zarządzanie projektami, redakcja naukowa Michał Trocki, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2012.

⁵⁴ Próba 63 uczniów klas VIII szkół podstawowych z terenu Gminy.

uzależnień behawioralnych przeprowadzonych w 2023 r.), bez dokonania analiz ww. problemów i potrzeb w tym zakresie.

(akta kontroli str. 98-102, 106-109, 127-134, 149-152, 155-158, 166-169, 212-215, 217-220, 227-231, 238-258)

Powyższe nierzetelne sporządzanie gminnych programów, Burmistrz wyjaśnił przyjmowaniem w nich realnych do osiągnięcia i dostosowanych do lokalnych problemów i potrzeb mieszkańców celów oraz kierunków działań. W programach tych nie zdefiniowano wskaźników oceny skuteczności wyznaczonych celów, gdyż – zdaniem Burmistrza – skuteczność tych działań nie zawsze jest łatwa do zmierzenia, jednak niezaprzeczalny jest ich istotny wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców. Według tych wyjaśnień Burmistrza weryfikacja wskaźników odbywa się corocznie poprzez sporządzenie sprawozdań i raportów (sprawozdań KCPU G1, rocznej informacji o zrealizowanych zadaniach z zakresu zdrowia publicznego, sprawozdań budżetowych oraz raportach z wykonania gminnych programów).

(akta kontroli str. 803-806)

W ocenie NIK brak przyjęcia takich wskaźników/mierników dla wszystkich celów lub przyjęcie ich w sposób ogólny uniemożliwia skuteczne i precyzyjne dokonanie oceny skuteczności osiągnięcia wyznaczonych celów i realizacji zamierzonych zadań.

NIK zauważa, że w obowiązującej na lata 2021-2027 Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Kłobuck, w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, dla wszystkich zadań Gmina zdefiniowała w sposób obiektywny i weryfikowalny takie wskaźniki ocen (we wszystkich przypadkach definiując te wskaźniki jako liczbę: osób objętych działaniem, uczestników, podjętych działań lub rozpowszechnionych materiałów).

3. Nieuwzględnienie w gminnych programach na lata 2022-2024, pomimo obowiązku wynikającego z art. 4¹ ust. 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości czterech zadań służących do realizacji celu operacyjnego *Profilaktyka uzależnień*, dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, określonych w NPZ na lata 2021-2025.

W gminnych programach na lata 2022-2024 nie uwzględniono następujących zadań służących do realizacji celu operacyjnego, wskazanych w NPZ na lata 2021-2025 do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego:

- a) W zakresie Zintegrowanego przeciwdziałania uzależnieniom, zadania pn. poszerzenie i udoskonalanie oferty oraz wspieranie realizacji programów profilaktyki o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności w szczególności zalecanych w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia – zadanie nr 4 w wykazie tych zadań.
- b) W zakresie uzależnień od alkoholu, zadań:
 - kształcenie personelu medycznego w zakresie umiejętności rozpoznawania wzorów picia i podejmowania interwencji wobec pacjentów pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie oraz na temat FASD – zadanie nr 2 w wykazie tych zadań,
 - zmniejszenie dostępności fizycznej i ekonomicznej alkoholu - zadanie nr 4 w wykazie tych zadań.
- c) W zakresie uzależnień od narkotyków, zadania pn. ograniczenia stosowania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP – zadanie nr 1 w wykazie tych zadań.

(akta kontroli str. 98-102, 127-130, 149-152, 212-215 i 243-252)

Burmistrz w swoich wyjaśnieniach podał, że gminne programy na lata 2022-2024 były dostosowane do lokalnych uwarunkowań, koncentrowały się na problemach i potrzebach mieszkańców. Ponadto w swoich wyjaśnieniach wskazał, że zarówno zasoby finansowe, jak i kadrowe były ograniczone, co wymusiło stosowanie priorytetów i skupienie się na najistotniejszych kwestiach. W swoich wyjaśnieniach podał m. in., że:

- Gmina wspierała realizację programów profilaktycznych, jednak nie były to programy profilaktyki o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności,
- nie kształcono personelu medycznego, gdyż Gmina nie jest organem posiadającym taki personel,
- monitorowanie spożycia alkoholu oraz jego dostępności realizowane jest poprzez realizowane przez GKRPA wnioski o zastosowanie leczenia odwykowego oraz pisma wpływające do Urzędu,
- zadania dotyczące ograniczenia szkód zdrowotnych i reintegracji społecznej osób dla problemowych i patologicznych hazardzistów, osób z innymi uzależnieniami behawioralnymi oraz ich bliskich, realizowane są z KPP, poprzez realizację programu „#włączmyślenie – bezpieczna sieć!”, który ukierunkowany był na zapobieganie zagrożeniom w cyberprzestrzeni oraz realizację zadań w zakresie organizacji czasu wolnego dla mieszkańców Gminy poprzez wspieranie wszelkich inicjatyw i przedsięwzięć organizowanych na terenie Gminy.

(akta kontroli str. 810-815)

NIK zauważa, że wskazane powyżej działania w zakresie cyberbezpieczeństwa i wspieranie organizacji czasu wolnego mieszkańców, nie są działaniami w zakresie rehabilitacji i ograniczania szkód zdrowotnych osób uzależnionych behawioralnie, czego dotyczy powyższe zadanie w ramach NPZ na lata 2021 – 2025 w zakresie uzależnień od zachowań (uzależnień behawioralnych). Zdaniem NIK realizacja obowiązku ustawowego przez GKRPA w zakresie zastosowania leczenia odwykowego jest działaniem reaktywnym na wystąpienie przypadków wymagających takiego leczenia i nie jest monitorowaniem spożycia alkoholu oraz jego dostępności. Również nie podejmowanie działań dot. kształcenia personelu medycznego w zakresie umiejętności rozpoznawania wzorów picia i podejmowania interwencji wobec pacjentów pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie oraz na temat FASD pod pretekstem nie posiadania takiego personelu, nie jest w ocenie NIK usprawiedliwione. Zauważyć należy, że w Gminie istnieje ZOZ prowadzący m.in. szpital oraz przychodnie specjalistyczne (którego organem prowadzącym jest samorząd powiatowy) i w którym pacjentami są mieszkańcy gminy. Współpraca pomiędzy Gminą a Powiatem w wydatkowaniu środków przeznaczonych na realizację gminnych programów (opisana w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości* w obszarze nr 3 – nieprawidłowość nr 1A) była i jest możliwa, co umożliwia również realizację tego zadania. Ponadto jak wynika z informacji pozyskanych ze szkół z terenu Gminy, placówki te realizowały programy profilaktyki o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności we własnym zakresie, co zdaniem NIK przy zainteresowaniu Gminy umożliwiłoby wywiązanie się Gminy z obowiązku realizacji tego zadania, wskazanego w NPZ na lata 2021-2025.

Ponadto NIK wskazuje, że uwzględnienie celów operacyjnych dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, określone w NPZ na lata 2021-2025 w gminnych programach, jest obowiązkiem wynikającym z art. 4¹ ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

4. Przyjęcie w harmonogramach działań profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii *Rezerwy do dyspozycji Burmistrza Kłobucka na działalność profilaktyczną*, bez skonkretyzowania realizowanych w ten sposób zadań do realizacji oraz zakresu i form ich realizacji.

We wszystkich gminnych programach na lata 2022-2024 przyjęto w harmonogramach działań profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, kierunek działań w postaci *Rezerwy Burmistrza*, bez skonkretyzowania realizowanych w ten sposób zadań do realizacji oraz zakresu i form ich realizacji. Powyższe stanowiło naruszenie zasad prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu, określonych w art. 4¹ ust. 1 i ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Tak określona dyspozycja „kierunek działań”, nie jest skonkretyzowanym zadaniem do realizacji w ramach gminnych programów, czego wymaga cytowany powyżej przepis, który do uwzględnienia danego wydatku w gminnych programach wymaga wpisania ich w postaci konkretnego zadania. Zauważyć należy, że tak określony wydatek w harmonogramie działań umożliwia dowolność wydatkowania środków pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przez Burmistrza, co narusza art. 4¹ ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu alkoholizmowi, który wskazuje radę gminy, jako właściwą do ustalania w gminnym programie zadań do realizacji, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu alkoholizmowi (wskazanych w art. 4¹ ust. 1 tej ustawy).

(akta kontroli str. 68-70, 106-109, 155-158, 165-169, 217-220, 227-231 i 238-242)

W wyniku przyjęcia w harmonogramach działań tzw. Rezerwy Burmistrza, ze środków pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, Burmistrz wydatkował łączną kwotę 709,9 tys. zł⁵⁵ (z łącznej zaplanowanej kwoty na te wydatki w latach 2022-2024 w wysokości 929,2 tys. zł), co stanowiło aż 34,7% poniesionych wydatków z gminnych programów w latach 2022-2024 (2 058,9 tys. zł). W trakcie kontroli ustalono, że z ww. środków wydatkowano na zadania mające związek z profilaktyką w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii kwotę 28,0 tys. zł⁵⁶. Z pozostałej kwoty 681,9 tys. zł (96,1% tych wydatków) sfinansowano: (1) organizację imprez społecznych, ekologicznych, pikników rodzinnych, festynów itp. w łącznej kwocie 163,8 tys. zł⁵⁷ (23,0% wydatków z „Rezerwy Burmistrza”), (2) publikacje w „Gazecie Kłobuckiej” w łącznej kwocie 150,8 tys. zł⁵⁸ (21,1% wydatków z „Rezerwy Burmistrza”), (3) organizację imprez z zakresu kultury (np. występów, konkursów festiwali) w kwocie 81,6 tys. zł⁵⁹ (11,4% wydatków z „Rezerwy Burmistrza”), (4) organizację imprez sportowych w kwocie 80,5 tys. zł⁶⁰ (11,3% wydatków z „Rezerwy Burmistrza”), (5) zakupy dla

⁵⁵ W tym 222,0 tys. zł w 2022 r., 354,5 tys. zł w 2023 r. i 133,4 tys. zł w 2024 r.

⁵⁶ W tym: dofinansowanie funkcjonowania i działalności Klubu Abstynenta „ATOL” 15,2 tys. zł, przeprowadzenie zajęć profilaktycznych dotyczących zachowań ryzykownych, udział w spektaklach ich dotyczących, dofinansowanie projektów realizowanych przez KPP w tym zakresie dla uczniów szkół podstawowych (9,1 tys. zł) oraz dofinansowanie ewentów dla abstynentów 3,7 tys. zł.

⁵⁷ Odpowiednio: 30,0 tys. zł w 2022 r., 110,8 tys. zł w 2023 r. i 23,0 tys. zł w 2024 r.

⁵⁸ Odpowiednio: 44,2 tys. zł w 2022 r., 91,6 tys. zł w 2023 r. i 15,0 tys. zł w 2024 r.

⁵⁹ Odpowiednio: 38,2 tys. zł w 2022 r., 32,1 tys. zł w 2023 r. i 11,3 tys. zł w 2024 r.

⁶⁰ Odpowiednio: 33,2 tys. zł w 2022 r., 37,6 tys. zł w 2023 r. i 9,4 tys. zł w 2024 r.

OSP w kwocie 59,9 tys. zł⁶¹ (8,4% wydatków z „Rezerwy Burmistrza”), (6) organizację konkursów poetyckich, plastycznych i literackich dla dzieci i młodzieży (33,0 tys. zł), (7) dofinansowanie organizacji imprez przez Koła Gospodyń Wiejskich (20,3 tys. zł), (8) dofinansowanie zakupów dla seniorów (18,9 tys. zł), (9) zakupy dla klubów i zespołów sportowych (15,3 tys. zł), sfinansowanie paczek świątecznych i mikołajkowych (14,9 tys. zł), (10) wydanie płyt (13,8 tys. zł), (11) wydanie książek i kalendarzy (9,5 tys. zł), (12) zakupy materiałów promocyjnych Gminy i GKRPA (8,4 tys. zł), (13) zakupy dla świetlic w szkołach podstawowych (5,8 tys. zł), (14) zakupy alkomatu dla KPP (5,4 tys. zł).

(akta kontroli str. 262-288)

Burmistrz w swoich wyjaśnieniach podał, że ustawa o przeciwdziałaniu alkoholizmowi określa obowiązek realizacji działań z zakresu profilaktyki, które ujęte są w gminnych programach. W swoich wyjaśnieniach wskazał, że uchwały w sprawie przyjęcia gminnych programów były przekazywane organowi nadzoru - Wojewodzie Śląskiemu, który nie wszczynał postępowań w sprawie nieważności w części lub w całości tych uchwał. Według tych wyjaśnień ujęta w harmonogramach działań profilaktycznych „Rezerwa Burmistrza” stanowiła uzupełnienie działań zawartych w programie. W wyjaśnieniach tych wskazał, że Gmina składała coroczne sprawozdania do KCPU (KCPU-G1), w których wykazywano taką pozycję w realizowanych wydatkach i które zostawały przyjmowane przez KCPU bez uwag.

(akta kontroli str. 810-815 i 818-819)

Zdaniem NIK zaplanowanie i realizacja w gminnych programach działań pod nazwą *Rezerwy do dyspozycji Burmistrza Kłobucka na działalność profilaktyczną*, bez skonkretyzowania realizowanych w ten sposób zadań do realizacji oraz zakresu i form ich realizacji, stanowi naruszenie zasad prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu, określonych w art. 4¹ ust. 1 i ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Ponadto określenie wydatku w taki sposób w tych programach umożliwia dowolność wydatkowania środków pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przez Burmistrza, co narusza art. 4¹ ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu alkoholizmowi, który wskazuje radę gminy, jako właściwą do ustalania w gminnym programie zadań do realizacji, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu alkoholizmowi (wskazanych w art. 4¹ ust. 1 tej ustawy). Powyższe znajduje potwierdzenie w stanowisku Dyrektora KCPU⁶², w którym wskazuje, że (...) *Uwzględnienie danego wydatku w gminnym programie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, następuje w formie wpisania konkretnego zadania do gminnego programu. Konsekwencją tego jest zadaniowy charakter realizacji gminnego programu. (...) pozostawienie rezerwy do dyspozycji Burmistrza Kłobucka na działalność profilaktyczną, może okazać się sprzeczne z intencją ustawodawcy, wedle której taka działalność powinna być skonkretyzowana w gminnym programie, który takiemu celu właśnie ma służyć (...).*

(akta kontroli str. 816-817)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK negatywnie ocenia prawidłowość opracowania i przyjęcia gminnych programów. Wprawdzie Gmina wywiązała się z obowiązku uchwalenia gminnych programów na lata 2022 – 2024, lecz brak było nich rzetelnej diagnozy

⁶¹ Odpowiednio: 7,7 tys. zł w 2022 r., 19,3 tys. zł w 2023 r. i 32,9 tys. zł w 2024 r.

⁶² Pismo DPLiPPD.BO.44.4.2024 nr KW/17/A z 17 stycznia 2024 r., przesłane w odpowiedzi na zapytanie radnego Rady Miejskiej.

występujących w gminie lokalnych problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych. W szczególności w programach tych nie uwzględniono aktualnych informacji i opinii możliwie szerokiego grona lokalnych organizacji i instytucji zajmujących się bądź gromadzących dane o zjawiskach związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych. W gminnym programie na 2022 r. Gmina nie przeprowadziła oceny skuteczności działań profilaktycznych realizowanych w poprzednich latach, w szczególności nie badano osiągniętych rezultatów i nie dokonano analizy ocen i ewaluacji osiągniętych rezultatów. We wszystkich gminnych programach nie zawarto żadnych zapisów w zakresie spodziewanych rezultatów (efektów) realizacji działań profilaktycznych, umożliwiających przeprowadzenie ich oceny oraz nie zdefiniowano wskaźników oceny skuteczności osiągnięcia wyznaczonych celów. W gminnych programach na lata 2022-2024, pomimo obowiązku wynikającego z art. 4¹ ust. 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości nie uwzględniono realizacji wszystkich zadań (przewidzianych do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego) służących do realizacji celu operacyjnego *Profilaktyka uzależnień* dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii), ustalonych w NPZ na lata 2021-2025. Negatywnie należy również ocenić przyjęcie w gminnych programach w latach 2022-2024, w harmonogramach działań profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii wydatków pn. *Rezerwy do dyspozycji Burmistrza Kłobucka na działalność profilaktyczną*, bez skonkretyzowania realizowanych w ten sposób zadań do realizacji oraz zakresu i form ich realizacji. Powyższe skutkowało wydatkowaniem przez Burmistrza w ramach tej pozycji kwoty 709,9 tys. zł (stanowiącej aż 34,7% wydatków z gminnych programów w tym okresie), z czego 681,9 tys. zł na zadania niezwiązane z profilaktyką w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii.

2. Prawidłowość realizacji przyjętych programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, w tym osiągnięcie zamierzonych efektów.

Opis stanu faktycznego

2.1. Do realizacji gminnych programów, w latach 2022-2024 Burmistrz nie powołał pełnomocnika.

(akta kontroli str. 8 i 41)

2.2. W latach 2022-2024 funkcjonowały trzy GKRPA, odpowiednio działające: od 10 sierpnia 2020 r. do 15 marca 2022 r.⁶³, od 16 marca 2022 r. do 3 stycznia 2023 r.⁶⁴ oraz od 4 stycznia 2023 r.⁶⁵ Wszyscy członkowie GKRPA z lat objętych kontrolą posiadali certyfikaty przeszkolenia w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

(akta kontroli str. 11-20)

2.3. W ramach gminnych programów na lata 2022-2024 nie były realizowane programy profilaktyczne o potwierdzonej skuteczności, w szczególności zalecane w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych

⁶³ Powołana zarządzeniem Burmistrza nr OR.0050.165.2020 z 10 sierpnia 2020 r.

⁶⁴ Powołana zarządzeniem Burmistrza nr OR.120.19.2022 z 16 marca 2022 r.

⁶⁵ Powołana zarządzeniem Burmistrza nr OR.120.3.2023 z 4 stycznia 2023 r.

i promocji zdrowia psychicznego⁶⁶. W badanym okresie Burmistrz nie podejmował również działań celem poszerzenia i udoskonalenia oferty oraz upowszechniania takich programów profilaktycznych oraz nie ubiegał się o rekomendacji lub naukowego potwierdzenia skuteczności programów profilaktycznych realizowanych w Gminie. Burmistrz nie udzielał również wsparcia innemu podmiotowi w uzyskaniu takich rekomendacji lub naukowego potwierdzenia skuteczności realizowanych przez ten podmiot programów profilaktycznych. Przy wyborze ofert realizacji zadań nie uwzględniano również - jako istotnego kryterium wyboru - wymogu realizacji takich programów (o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w szczególności rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji).

(akta kontroli str. 9, 41 i 133)

Jak wynika z informacji dyrektorów szkół z tereny Gminy⁶⁷, w placówkach tych w latach 2022-2024 realizowane były programy o potwierdzonej skuteczności, z czego:

- w szkołach podstawowych i zespołach szkolno-przedszkolnych, których organem prowadzącym jest Gmina realizowanych było od dwóch do siedmiu programów profilaktycznych (z których od jednego do trzech były programami o potwierdzonej skuteczności), w których brało udział łącznie 4,2 tys. uczestników⁶⁸,
- w dwóch szkołach ponadpodstawowych realizowanych było od jednego do dwóch programów (w jednej z tych szkół⁶⁹ nie realizowano żadnego programu profilaktycznego), z czego wszystkie były programami o potwierdzonej skuteczności, w których brało udział łącznie 442 uczestników,
- w dwóch szkołach podstawowych, których organem prowadzącym nie jest Gmina, realizowanych było od jednego do trzech programów profilaktycznych (z których od jednego do dwóch były programami o potwierdzonej skuteczności), szkoły te nie podały liczby uczestników tych programów.

W porównaniu do lat 2019-2021, według tych informacji zwiększyły się liczby realizowanych programów profilaktycznych (w tym programów o potwierdzonej skuteczności) oraz liczba uczestników⁷⁰.

Według informacji dyrektorów tych szkół, żaden z realizowanych programów profilaktycznych (w tym programów o potwierdzonej skuteczności) nie był realizowany w ramach gminnych programów.

(akta kontroli str. 736-790)

⁶⁶ Dalej: programy o potwierdzonej skuteczności.

⁶⁷ Siedmiu szkół podstawowych i zespołach szkolno-przedszkolnych, których organem prowadzącym jest Gmina, trzech szkołach ponadpodstawowych, których organem prowadzącym jest Powiat Kłobucki oraz dwóch szkół podstawowych, których organem prowadzącym jest Stowarzyszenie Szkół Katolickich w Częstochowie.

⁶⁸ Ci sami uczniowie szkół uczestniczyli w paru programach.

⁶⁹ Zespole Szkół Nr 1 w Kłobucku.

⁷⁰ Odpowiednio w latach 2019-2021:

- w szkołach podstawowych i zespołach szkolno-przedszkolnych, których organem prowadzącym jest Gmina realizowanych było od jednego do trzech programów (w tym od żadnego do dwóch programów o potwierdzonej skuteczności), w których uczestniczyło 1903 uczniów,
- w szkołach ponadpodstawowych realizowano taki sam jak w latach 2022-2024 programy, w których uczestniczyło 399 uczniów,
- w szkołach podstawowych których organem prowadzącym nie jest Gmina nie realizowano programów profilaktycznych.

Zdaniem NIK brak realizacji w ramach gminnych programów na lata 2022-2024 programów profilaktycznych o potwierdzonej skuteczności, wynikał również z nieuwzględnienia, pomimo obowiązku wynikającego z art. 4¹ ust. 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości realizacji części zadań określonych w NPZ na lata 2021-2025, w szczególności zadania nr 4 z zakresu Zintegrowanego przeciwdziałania uzależnieniom. Co opisano szczegółowo w pkt 1.4 oraz nieprawidłowości nr 3 w Obszarze 1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

2.4. W latach 2022-2024 nie dokonano analizy oceny i ewaluacji osiągniętych rezultatów (nie określono rezultatów co opisano w punkcie 1.3 pierwszej części niniejszego obszaru wystąpienia), a co za tym idzie nie dokonano zmian gminnych programów, co opisano szczegółowo w pkt 1.3 oraz nieprawidłowości nr 2 w Obszarze 1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 98-102, 127-130, 149-152, 212-215 i 243-252)

2.5. Gmina pomimo obowiązku wynikającego z art. 10 ust. 2a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii podejmowała ograniczone działania w zakresie zapewnienia realizacji w szkołach i placówkach oświaty na terenie Gminy działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w zakresie przeciwdziałania narkomanii, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 264-288)

2.6. Urząd przekazał sprawozdania z działalności Gminy Kłobuck za lata 2022-2024 (w formie elektronicznej) w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień (sprawozdania KCPU-G1) do Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom⁷¹. Sprawozdania te według dat ich wygenerowania w systemie zostały przekazane: 26 czerwca 2023 r. – za 2022 r., 2 lipca 2024 r. – za 2023 r. oraz 15 kwietnia 2025 r. – za 2024 r. Według wyjaśnień inspektora wypełniającego te sprawozdania, wygenerowane daty sprawozdań za lata 2022-2023 są datami wprowadzenia ostatnich korekt tych sprawozdań, a pierwotnie sprawozdania te zostały złożone w wymaganych terminach (do 15 kwietnia 2023 r. i 15 maja 2024 r.).

Porównanie informacji zawartych w ww. sprawozdaniach z uzyskanymi informacjami w zakresie realizowanych w latach 2022-2024 programów profilaktycznych w szkołach z terenu Gminy, wykazało, że w sporządzonych i przesłanych sprawozdaniach KCPU-G1, nierzetelnie przedstawiono informację o realizacji na w Gminie programów rekomendowanych, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 333-412)

2.7. Burmistrz sporządził i przekazał Radzie Miejskiej raporty z wykonania gminnych programów za lata 2022-2024, tj.:

- W dniu 29 czerwca 2023 r.⁷² z wykonania Gminnego Programu z 2022 r.
- W dniu 27 czerwca 2024 r.⁷³ z wykonania Gminnego Programu z 2023 r.
- W dniu 27 czerwca 2025 r.⁷⁴ z wykonania Gminnego Programu z 2024 r.

W raportach tych powtórzone zostały z gminnych programów, których dotyczyły informacje dotyczące celów strategicznych i celów szczegółowych, jednostkę je realizującą (Urząd) i współrealizatorów. W powyższych raportach Burmistrz zawarł dane uzyskane z KPP w Kłobucku (dot. interwencji i zatrzymań), Zespołu

⁷¹ Dalej: „KCPU”.

⁷² Pismem OR.033.05.2023 z 29.06.2023 r.

⁷³ Pismem OR.8141.6.01.2024 z 27.06.2024 r.

⁷⁴ Pismem OR.8141.6.01.2025 z 27.06.2025 r.

Interdyscyplinarnego (dot. spotkań i działań), PTUiW (dot. ilości osób objętych terapią oraz średniego okresu oczekiwania na wizytę). W raportach tych Burmistrz podał również działania podjęte przez GKRPA w każdym z tych lat (dot. ilości wniosków o obowiązkowym leczeniu, podjętych kontroli w placówkach handlowych i gastronomicznych ubiegających się o udzielenie zezwolenia na sprzedaż alkoholu) oraz działalność punktu konsultacyjnego ds. narkomanii w Kłobucku. Ponadto w raportach tych Burmistrz wymienił: (1) udzielanie przez GOPS pomocy rodzinom w których występował problem uzależnień (w zakresie udzielonych zasiłków i zorganizowanych wycieczki dla członków takich rodzin), (2) współpracę z organizacjami pozarządowymi (w tym ośmioma klubami sportowymi, Stowarzyszeniem Rodzin Abstynenckich i ZHP), (3) współrealizację projektów profilaktycznych, (4) współorganizację Grand-Prix Kłobucka w tenisie stołowym oraz (5) organizowanie zajęciach profilaktycznych.

(akta kontroli str. 433-440)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Urząd w założonych za lata 2022-2024 do KCPU sprawozdaniach z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień (KCPU-G1) nierzetelnie sprawozdał dane w zakresie realizowanych na terenie Gminy profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży.

We wszystkich trzech sprawozdaniach KCPU-G1 za lata 2022-2024 w zakresie realizacji na terenie Gminy profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży (Dział VII w sprawozdaniu za 2022 r. oraz Dział 8 w sprawozdaniach za 2023 r. i za 2024 r.) Urząd nie wykazał realizacji żadnych programów rekomendowanych w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez KCPU, Ośrodek Rozwoju Edukacji oraz Instytut Psychiatrii i Neurologii. Natomiast według informacji uzyskanych ze szkół oraz zespołów szkolno-przedszkolnych z terenu Gminy, w latach 2022-2024 w tych placówkach realizowane były takie programy, w których brali udział uczniowie tych placówek oświaty.

(akta kontroli str. 334-412, 736-790)

Burmistrz i Inspektor sporządzająca sprawozdania KCPU-G1 za lata 2022-2024 zgodnie wyjaśnili, że niewykazywanie w tych sprawozdanych realizowanych przez szkoły placówki oświatowe programów rekomendowanych wynikał z braku wiedzy w tym zakresie przez Urząd (braku informacji ze strony szkół) oraz z niefinansowania realizacji tych programów w ramach gminnych programów na lata 2022-2024.

(akta kontroli str. 800-802)

NIK zauważyła, że wymagane w sprawozdaniach KCPU-G1 dane w zakresie *Profilaktyka zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży* dotyczyły realizowanych na terenie Gminy programów rekomendowanych (w tym wysokość środków finansowych z gminnych programów faktycznie wydatkowanych na ich realizację), a nie jedynie takich programów realizowanych w ramach gminnych programów. Ponadto NIK wskazuje, że to na Burmistrzu ciąży obowiązek zapewniania gromadzenia i sprawozdawania rzetelnych danych, w tym pozyskiwanych z jednostek mu podległych.

2. Nieuwzględnienie w gminnych programach działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w zakresie przeciwdziałania

narkomanii, prowadzonej we wszystkich szkołach i placówkach oświaty na terenie Gminy.

Gmina pomimo obowiązku wynikającego z art. 10 ust. 2a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w gminnych programach nie uwzględniła działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w zakresie przeciwdziałania narkomanii, prowadzonej w szkołach i placówkach oświaty na terenie Gminy zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 22 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Wprowadzie w gminnych programach na lata 2022 – 2024 sformułowano cele i zadania w zakresie zapobiegania, przeciwdziałania i ograniczenia szkód związanych z używaniem m.in. narkotyków, a w harmonogramach działań wskazano działania i zadania w tym zakresie, jednak na ich realizację nie przeznaczono żadnych środków (jak na zadania w zakresie wspomagania działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów narkomanii i innych uzależnień, w tym na zwalczanie handlu narkotykami zwłaszcza w szkołach oraz miejscach spotkań młodzieży) lub przeznaczono środki wręcz symboliczne (jak na zadania w zakresie prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii i innych uzależnień w szczególności dla dzieci i młodzieży, na które zaplanowano po 2,76 tys. zł (w 2022, 2023) oraz 3,0 tys. zł (w 2024 r.). Faktyczna działalność w tym zakresie Gminy polegała na zakupie nagród dla uczestników Gminnego konkursu plastycznego *Narkotekom mówię Nie* oraz zapewnienie funkcjonowania Dyżurnego Punktu Konsultacyjnego w Kłobucku.

(akta kontroli str. 264-288)

Jak wynika z informacji dyrektorów szkół z tereny Gminy⁷⁵, w placówkach tych prowadzone były działania wychowawcze, edukacyjne, informacyjne i profilaktyczne we własnym zakresie we współpracy z KPP, Śląskim Kuratorium Oświaty. Według tych informacji, szkoły te nie realizowały żadnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania narkomanii we współpracy z Gminą, a jedynym przejawem współpracy był udział ich uczniów w ww. Gminnym konkursie plastycznym.

(akta kontroli str. 736-790)

Burmistrz w swoich wyjaśnieniach dotyczących nierealizowania obowiązku wynikającego z art. 10 ust. 2a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii wskazał, że uchwały w sprawie przyjęcia gminnych programów były przekazywane organowi nadzoru - Wojewodzie Śląskiemu, który nie wszczynał postępowań w sprawie nieważności w części lub w całości tych uchwał. Ponadto wyjaśnił, że Gmina składała coroczne sprawozdania KCPU-G1, które były przyjmowane przez KCPU. Natomiast niezapewnienie prowadzenia takiej działalności w szkołach ponadpodstawowych z terenu Gminy, Burmistrz wyjaśnił tym, że dla tych szkół Gmina Kłobuck nie jest organem prowadzącym.

(akta kontroli str. 807-809)

Zdaniem NIK wyjaśnienia Burmistrza w tym zakresie nie zasługują na uwzględnienie, ponieważ uwzględnienie w gminnych programach prowadzonej w szkołach i placówkach oświaty na terenie Gminy działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w zakresie przeciwdziałania narkomanii, stanowi obowiązek ustawowy wynikający z art. 10 ust. 2a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Obowiązek ten nie jest ograniczony w zakresie

⁷⁵ Siedmiu szkół podstawowych i zespołach szkolno-przedszkolnych, których organem prowadzącym jest Gmina, trzech szkół ponadpodstawowych, których organem prowadzącym jest Powiat Kłobucki oraz dwóch szkół podstawowych, których organem prowadzącym jest Stowarzyszenie Szkół Katolickich w Częstochowie.

rodzaju szkół oraz ich organów prowadzących, a dotyczy placówek oświatowych z terenu Gminy. W ocenie NIK, to Gmina jako jest jest uprawniona do pobierania oraz wydatkowania dochodów z tytułu opłaty za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych i winna realizować zadania związane z przeciwdziałaniem narkomanii na terenie Gminy, w szczególności w szkołach zlokalizowanych na terenie Gminy. Należy zauważyć, że do szkół tych (niezależnie od organu prowadzącego) uczęszczają również dzieci z terenu Gminy.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK negatywnie ocenia realizację przez Burmistrza przyjętych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w latach 2022-2024. Powyższa ocena wynika z niezapewnienia, pomimo obowiązku Gminy wynikającego z art. 10 ust. 2a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, uwzględnienia w gminnych programach prowadzenia we wszystkich szkołach i placówkach oświaty na terenie Gminy działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w zakresie przeciwdziałania narkomanii. W ramach gminnych programów w latach 2022-2024 nie realizowano również programów o potwierdzonej skuteczności i nie podejmowano działań, celem poszerzenia i udoskonalenia ofert oraz upowszechniania takich programów. Negatywnie należy też ocenić nie dokonywanie ocen, analiz i ewaluacji rezultatów realizacji gminnych programów, co opisano w nieprawidłowościach nr 2 i 3 pierwszego obszaru *Prawidłowość opracowania i przyjęcia gminnych programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii*. Gmina nierzetelnie również sporządzała do KCPU sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień (KCPU-G1), w których nie wykazywała realizowanych w szkołach na terenie Gminy programów o potwierdzonej skuteczności.

3. Legalność, rzetelność i gospodarność wydatkowania środków publicznych przeznaczonych na realizację profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

Opis stanu faktycznego

3.1. W latach 2022-2024 Burmistrz wydał łącznie 101 zezwoleń⁷⁶ na sprzedaż napojów alkoholowych, na podstawie których naliczono łączną kwotę 200,5 tys. zł opłat z tego tytułu⁷⁷.

(akta kontroli str. 43-45)

3.2. Dochody Gminy (w dziale 756, rozdziale 75618) z tytułu opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych (§ 0480) oraz z części opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w obrocie hurtowym (§ 0270) w latach 2022-2024 wyniosły łącznie 2 043,4 tys. zł (w tym: 677,5 tys. zł w 2022 r., 664,5 tys. zł w 2023 r. i 701,4 tys. zł w 2024 r.) i stanowiły 94,8% planu tych dochodów w tym okresie, tj. 2 154,8 tys. zł, w tym: 90,6% planu w 2022 r. (747,8 tys. zł), 85,7% planu w 2023 r. (775,0 tys. zł) i 111,0% planu w 2024 r. (632,0 tys. zł).

Największą częścią tych dochodów były wpływy z tytułu opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych (§ 0480), które wyniosły w latach 2022-2024 łącznie 1 565,4 tys. zł, co stanowiło 120,0 % planu tych dochodów w tym okresie

⁷⁶ W tym: 26 w 2022 r. 41 w 2023 r. i 34 w 2024 r.

⁷⁷ W tym: 36,3 tys. zł w 2022 r., 83,0 tys. zł w 2023 r. i 81,2 tys. zł w 2024 r.

(1 304,0 tys. zł). W poszczególnych latach objętych kontrolą dochody te wyniosły: 468,9 tys. zł w 2022 r., co stanowiło 115,2% planu na ten rok (407,0 tys. zł), 516,1 tys. zł w 2023 r., co stanowiło 111,0% planu na 2023 r. (465,0 tys. zł) i 580,4 tys. zł w 2024 r., co stanowiło 134,4% planu na 2024 r. (432,0 tys. zł).

Wpływy z części opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w obrocie hurtowym (§ 0270) w latach 2022-2024 wyniosły łącznie 478,0 tys. zł, co stanowiło 56,2% planu tych dochodów w tym okresie (850,8 tys. zł). W poszczególnych latach objętych kontrolą wpływu z tego tytułu wyniosły: 206,7 tys. zł w 2022 r. (61,2% planu, tj. 340,8 tys. zł), 148,4 tys. zł w 2023 r. (47,9% planu, tj. 310,0 tys. zł) i 121,0 tys. zł w 2024 r. (60,5% planu, tj. 200,0 tys. zł).

Ponadto w planach finansowych gminnych programów na lata 2022 i 2023, uwzględniono przychody z niewykorzystanych środków gminnych programów (§ 905) w latach 2021 i 2022, odpowiednio w kwotach 181,6 tys. zł i 58,9 tys. zł.

(akta kontroli str. 259, 262-263, 271-272, 281)

W latach 2022-2024 wydatki wynikające z realizacji gminnych programów wyniosły łącznie 2 058,9 tys. zł, co stanowiło 89,7% planu tych wydatków (2 295,3 tys. zł) w tym okresie. W poszczególnych latach wydatki te wyniosły: 627,9 tys. zł w 2022 r., co stanowiło 75,7% planu na ten rok (829,4 tys. zł), 817,5 tys. zł w 2023 r., co stanowiło 98,0% planu na 2023 r. (833,9 tys. zł) oraz 613,6 tys. zł w 2024 r., co stanowiło 97,1% planu na ten rok (632,0 tys. zł).

(akta kontroli str. 413-414)

W latach 2022-2024 wydatki wykonane zostały głównie na przeciwdziałanie alkoholizmowi (dział 851, rozdział 85154) w łącznej kwocie 2 022,4 tys. zł, co stanowiło 89,7% planu w tym okresie (2255,4 tys. zł), w tym: 610,5 tys. zł w 2022 r., co stanowiło 75,2% planu na ten rok (811,6 tys. zł), 807,5 tys. zł w 2023 r., co stanowiło 98,1% planu (823,4 tys. zł) oraz 604,3 tys. zł w 2024 r., tj. 97,4% planu na 2024 r. (620,5 tys. zł).

Największą częścią wydatków w tym okresie na przeciwdziałanie alkoholizmowi (aż 48,42% łącznych wydatków z Gminnych programów) stanowiły dotacje do klubów sportowych⁷⁸ w łącznej kwocie 997,0 tys. zł⁷⁹ (w tym dla: Miejskiego Ludowego Klubu Sportowego Znicz Kłobuck⁸⁰ łącznie 228,0 tys. zł, Ludowego Klubu Sportowego Pogoń Kamyk⁸¹ łącznie 195,0 tys. zł, Klubu Sportowego Oksza Łobodno łącznie 168,0 tys. zł, Ludowego Klubu Sportowego Błękitni Libidza łącznie 127,0 tys. zł, Ludowego Klubu Sportowego Sparta Nowa Wieś łącznie 100,0 tys. zł, Klubu Sportowego Wojownik Kłobuck⁸² łącznie 68,0 tys. zł, Klubu Pływackiego Delfin Kłobuck łącznie 41,0 tys. zł oraz Klubu Sportowego Start 10,0 tys. zł w 2022 r.). Drugą pod względem wielkości wydatków na przeciwdziałanie alkoholizmowi, stanowiły wydatki z „Rezerwy Burmistrza” (aż 34,7% wydatków z gminnych programów w latach 2022-2024) w łącznej kwocie 709,9 tys. zł⁸³ (analiza i ocena tych wydatków została przedstawiona w nieprawidłowości nr 4 I obszaru objętego kontrolą).

W latach 2022-2024 do wydatków na przeciwdziałanie alkoholizmowi zaliczono również wydatki w ramach gminnych programów w łącznej kwocie 83,3 tys. zł⁸⁴, realizowane na: (1) działalność GKRPA, (2) wypłacone przez GOPS zasiłki celowe dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i innymi patologiami w kwocie

⁷⁸ Ośmiu w 2022 r. i po siedmiu w latach 2023-2024.

⁷⁹ Odpowiednio: 309,0 tys. zł w 2022 r., 339,0 tys. zł w 2023 r. i 349,0 tys. zł w 2024 r.

⁸⁰ Dalej: MLKS Znicz.

⁸¹ Dalej: LKS Pogoń.

⁸² Dalej: KS Wojownik.

⁸³ Odpowiednio: 222,0 tys. zł w 2022 r., 354,5 tys. zł w 2023 r. i 133,4 tys. zł w 2024 r.

⁸⁴ Odpowiednio 18,3 tys. zł w 2022 r., 27,8 tys. zł w 2023 r. i 37,2 tys. zł w 2024 r.

60,0 tys. zł⁸⁵, (3) dofinansowanie działalności Stowarzyszenia Rodzin Abstynenckich w kwocie 57,5 tys. zł⁸⁶, (4) dofinansowanie pomocy psychoterapeutycznej dla osób dotkniętych problemami alkoholowymi, przemocą w rodzinie oraz innymi trudnościami uniemożliwiającymi prawidłowe funkcjonowanie rodzin w kwocie 43,0 tys. zł⁸⁷, (5) dofinansowanie działalności Hufca ZHP Kłobuck w kwocie 42,0 tys. zł⁸⁸, (6) organizację czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych alkoholizmem i innymi patologiami w kwocie 16,7 tys. zł⁸⁹, (7) organizację Turnieju Grand Prix w tenisie stołowym w kwocie 7,0 tys. zł⁹⁰ oraz (8) promocję Gminy Kłobuck w kwocie 5,0 tys. zł (w 2022 r.).

Natomiast na zwalczanie narkomanii (dział 851, rozdział 85153) wydatkowano w latach 2022 – 2024 wg sprawozdań z realizacji Gminnych programów łącznie 27,3 tys. zł, co stanowiło 89,7% planu tych wydatków w tym okresie. W 2022 r. na zwalczanie narkomanii wydatkowano 8,1 tys. zł (tj. 94,0% planu 8,6 tys. zł), w 2023 r. 9,9 tys. zł (94,2% planu – 10,5 tys. zł), a w 2024 r. 9,2 tys. zł (tj. 80,3% planu – 11,5 tys. zł). Ponadto w 2022 r. ze środków gminnego programu na 2022 r. przekazano dotację w kwocie 9,2 tys. zł na dofinansowanie zadania inwestycyjnego w dziale 754, rozdziale 75495, w ramach dotacji dla Powiatu Kłobuckiego, celem dofinansowania zakupu urządzeń dla Regionalnego Centrum Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym w Częstochowie⁹¹.

(akta kontroli str. 260-288, 413-414)

Wydatkowanie środków na realizację zadań niezwiązanych z gminnymi programami na lata 2022-2024 opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

3.3. W kontrolowanym okresie w Urzędzie nie przeprowadzano audytów w zakresie objętym kontrolą, jak również podmioty zewnętrzne, m.in. Regionalna Izba Obrachunkowa w Katowicach⁹² nie przeprowadzały w tym obszarze kontroli. RIO pozytywnie zaopiniowała przedłożone projekty uchwał budżetowych oraz sprawozdania z wykonania budżetów z lat 2022-2024, nie wyodrębniając w swoich opiniach wydatków na realizację gminnych programów.

(akta kontroli str. 46-47 i 415-432)

Komisja Rewizyjna Rady Miejskiej przeprowadziła dwie kontrole obejmujące zakres objęty niniejszą kontrolą NIK: (1) *Prawidłowość pobierania oraz wykorzystywania przez Gminę opłat za zezwolenia sprzedaży napojów alkoholowych od 2018 do 2022 r.*⁹³ i (2) *Wydatków za I półrocze 2024 r. w ramach Gminnego Programu profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*⁹⁴. W wyniku powyższych kontroli Komisja Rewizyjna Rady Miejskiej nie zgłosiła założeń pokontrolnych⁹⁵, przy czym w przypadku kontroli wydatków za I półrocze 2024 r. z gminnego programu na 2024., podjęła uchwałę o przekazaniu materiałów z kontroli do NIK.

3.4. Szczegółową kontrolą realizacji wydatków zrealizowanych w latach 2022-2024 w ramach realizacji gminnych programów objęto dotacje dla trzech klubów

⁸⁵ Po 20,0 tys. zł w każdym z tych lat.

⁸⁶ Odpowiednio: 13,5 tys. zł w 2022 r., 19,0 tys. zł w 2023 r. i 25,0 tys. zł w 2024 r.

⁸⁷ Odpowiednio: 19,2 tys. zł w 2023 r. i 23,8 tys. zł w 2024 r.

⁸⁸ Odpowiednio: 12,0 tys. zł w 2022 r. i po 15,0 tys. zł w latach 2023-2024.

⁸⁹ Odpowiednio: 7,8 tys. zł w 2022 r. i 8,9 tys. zł w 2023 r.

⁹⁰ Odpowiednio: 3,0 tys. zł w 2022 r. i 4,0 tys. zł w 2023 r.

⁹¹ Dalej: RCBWRD.

⁹² Dalej: „RIO”.

⁹³ Protokół kontroli z 14 stycznia 2024 r.

⁹⁴ Protokół kontroli bez daty, kontrola przeprowadzona została w okresie wrzesień 2024 r. – styczeń 2025 r.

⁹⁵ Odpowiednio na swoich posiedzeniach w dniach: 6 lutego 2024 r. i 8 kwietnia 2025 r.

sportowych (KS Wojownik, MLKS Znicz oraz LKS Pogoń) w łącznej kwocie 549,7 tys. zł⁹⁶ (tj. 55,1% dotacje do klubów sportowych udzielonych w ramach gminnych programów w latach 2022-2024) oraz wybranych 19 wydatków z *Rezerwy Burmistrza* w łącznej kwocie 178,5 tys. zł⁹⁷ (tj. 25,1% zrealizowanych wydatków z *Rezerwy Burmistrza* w kontrolowanym okresie).

3.4.1. Objęte kontrolą dotacje dla klubów sportowych udzielone zostały, zgodnie z wymogami gminnych programów na podstawie umów na realizację zadań publicznych, po przeprowadzeniu konkursów ofert w zakresie pożytku publicznego, przeprowadzonych przez Urząd. Konkursy te przeprowadzono na podstawie i zgodnie z zarządzeniami Burmistrza tych sprawach⁹⁸. Konkursy te obejmowały realizację zadań publicznych w zakresie: (1) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i (2) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

W wyniku ww. konkursów Urząd zawarł z klubami sportowymi umowy o realizację zadań publicznych pod tytułem: *ochrona zdrowia w zakresie wspierania działalności służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych poprzez dofinansowanie, promocje sportu oraz działalności w zakresie kultury fizycznej jako alternatywnej formy spędzania czasu wolnego w mieście Kłobuck* oraz przekazał dotacje na te działania w łącznych kwotach: 68,0 tys. zł dla KS Wojownik⁹⁹, 288,0 tys. zł dla MLKS Znicz¹⁰⁰ i 193,7 tys. zł dla LKS Pogoń¹⁰¹.

Udzielone dotacje wydatkowane zostały (według złożonych przez te kluby sportowe sprawozdań) na:

- wynajmowanie sali treningowej, transport na turnieje sportowe, opłaty za udział w rozgrywkach oraz koszty organizacyjne – w przypadku KS Wojownik (prowadzący sekcje taekwondo),
- organizowanie i udział w zawodach sportowych, wynagrodzenie trenerów, zakup napojów, koszty administracyjne oraz stypendia sportowe dla zawodników (na wypłacenie których klub ten wydatkował w latach 2022-2024 łącznie 239,0 tys. zł – w przypadku MLKS Znicz (prowadzący sekcje piłki nożnej),
- organizowanie i udział w zawodach sportowych, wynagrodzenie trenerów, zakup sprzętu i odzieży sportowej, utrzymanie bazy sportowej, koszty administracyjne oraz stypendia sportowe dla zawodników (na wypłacenie których klub ten wydatkował w latach 2022-2024 łącznie 40,0 tys. zł,– w przypadku LKS Pogoń (prowadzący sekcje piłki nożnej).

(akta kontroli str. 441-442)

Wydatkowanie środków w latach 2022-2024 w ramach realizacji gminnych programów na stypendia sportowe dla zawodników MLKS Znicz i LKS Pogoń opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

⁹⁶ W tym: z 2022 r. 169,8 tys. zł, z 2023 r. 190,0 tys. zł i z 2024 r. 189,9 tys. zł.

⁹⁷ Sześć wydatków z 2022 r. na kwotę 51,1 tys. zł, 11 wydatków z 2023 r. na kwotę 109,4 tys. zł i dwa wydatki z 2024 r. na kwotę 18,0 tys. zł.

⁹⁸ Odpowiednio na lata 2022-2024: Nr OR.0050.18.2022 z 8.02.2022 r., Nr OR.0050.22.2023 z 13.02.2023 r. i Nr OR.0050.46.2024 z 28.02.2024 r.

⁹⁹ Odpowiednio na podstawie umów nr: 85/OR/III/2022 z 18.03.2022 r. kwotę 18,0 tys. zł, 94/OR/III/2023 z 21.03.2023 r. kwotę 25,0 tys. zł i 130/OR/2024 z 28.03.2024 r. kwotę 25,0 tys. zł.

¹⁰⁰ Odpowiednio na podstawie umów nr: 81/OR/III/2022 z 18.03.2022 r. kwotę 88,0 tys. zł, 91/OR/III/2023 z 21.03.2023 r. kwotę 100,0 tys. zł i 124/OR/2024 z 28.03.2024 r. kwotę 100,0 tys. zł.

¹⁰¹ Odpowiednio na podstawie umów nr: 80/OR/III/2022 z 18.03.2022 r. kwotę 63,8 tys. zł, 90/OR/III/2023 z 21.03.2023 r. kwotę 65,0 tys. zł i 128/OR/2024 z 28.03.2024 r. kwotę 64,9 tys. zł.

3.4.2. Szczegółową kontrolą objęto wybrane wydatki zrealizowane w latach 2022-2024 z *Rezerwy Burmistrza* (19 wydatków na łączną kwotę 178,5 tys. zł), dotyczące: 10 publikacji prasowych za łączną kwotę 78,3 tys. zł, dwóch usług promocyjnych za łączną kwotę 71,0 tys. zł, wydania dwóch płyt za kwotę 13,8 tys. zł oraz zakupu kalendarzy i innych promocyjnych materiałów biurowych za kwotę 14,4 tys. zł. Z powyższych wydatków jedynie dwa na łączną kwotę 71,0 tys. zł¹⁰² dotyczyły zadania związanego ze wspieraniem przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, pozostałe 17 wydatków na łączną kwotę 108,5 tys. zł (60,8% badanych wydatków z Rezerwy Burmistrza) nie dotyczyły działań wskazanych w harmonogramach działań profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, ustalonych w gminnych programach na lata 2022-2024. Powyższe opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 647-648)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Wydatkowanie środków finansowych pochodzących z funduszu alkoholowego na cele niezwiązane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu, o których mowa w art. 4¹ ustawy o wychowaniu w trzeźwości oraz w art. 10 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. W szczególności:

A. Przekazanie ze środków gminnego programu na 2022 r. dotacji dla Powiatu Kłobuckiego na zadanie nie ujęte w tym programie.

Burmistrz w dniu 24 października 2022 r. przekazał Powiatowi Kłobuckiemu kwotę 9,2 tys. zł celem dofinansowania zakupu urządzeń do treningu i kontroli czasu reakcji oraz symulatora do nauki jazdy, celem utworzenia i wyposażenia RCBwRD. Przekazanie powyższych środków nastąpiło na podstawie umowy z dnia 3 sierpnia 2022 r. w sprawie udzielenia pomocy finansowej dla Powiatu Kłobuckiego, zawartej na podstawie uchwały Rady Miejskiej¹⁰³ z dnia 22 czerwca 2022 r. w sprawie udzielenia pomocy finansowej Powiatowi Kłobuckiemu. W umowie tej Rada Miejska (w § 1) wskazała, że pomoc finansowa w formie dotacji celowej w kwocie 9,2 tys. zł udzielona zostaje ze środków budżetu Gminy Kłobuck na 2022 r. Przekazanie przez Burmistrza powyższego dofinansowania nastąpiło pomimo nie ujęcia w gminnym programie na 2022 r. (w tym w Harmonogramie działań profilaktycznych w zakresie rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Kłobuck na 2022 r.) takiego zadania. Powyższe niezgodne było z art. 4¹ ust. 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości, ponieważ, jak wskazano, powyższe zadanie nie było uwzględnione w gminnym programie na 2022 r.

W dniu 17 listopada 2022 r.¹⁰⁴ Starosta Kłobucki w rozliczeniu udzielonej dotacji wskazał, że z przekazanych środków dofinansowano zakup na potrzeby RCBwRD urządzenia do treningu i czasu reakcji FlashHunter (o wartości 15,8 tys. zł) i symulatora do nauki jazdy Maxelka ZML3MS-EM (o wartości 26,9 tys. zł).

(akta kontroli str. 640-646)

Burmistrz wyjaśnił, że dofinansowanie zakupu powyższych urządzeń dla RCBwRD wpłynęło bezpośrednio na zwiększenie bezpieczeństwa w ruchu

¹⁰² Usługi promocyjne na zorganizowanie dwóch wydarzeń wspierania przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym pn.: „Nie uzależniamy, nie wpadamy ... w narko, w alko, w sieć. Po prostu w nic” we wrześniu 2022 r. oraz „Razem możemy więcej – Tauron Dystrybucja Kulturalnie, Sportowo, Bezpiecznie, Ekologicznie i Zdrowo” w czerwcu 2023 r.

¹⁰³ Nr 419/XLIII/2022.

¹⁰⁴ Pismem nr Fn.3251.63.2022.1.

drogowym, poprzez możliwość m.in. symulowania jazdy pod wpływem alkoholu o różnym natężeniu. Pozwala to uczestnikom przekonać się jak bardzo alkohol obniża koncentrację, spowalnia czas reakcji oraz zniekształca widziany obraz, co pozwala zwiększyć świadomość uczestników o zagrożeniach i konsekwencjach wynikających z prowadzenia pojazdów w stanie nietrzeźwości. W wyjaśnieniach swych Burmistrz wskazał, że nawiązanie współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Ruchu Drogowego, odpowiedzialnym za ponowne nabywanie uprawnień do prowadzenia po ich utracie w wyniku spożycia alkoholu, wpisuje się w zadania lokalnej międzysektorowej polityki przeciwdziałania negatywnym skutkom spożywania alkoholu, poprzez uświadamianie zagrożeń i konsekwencji wynikających z prowadzenia pojazdów w stanie nietrzeźwości oraz podejmowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego.

(akta kontroli str. 807)

NIK wskazuje, że w gminnym programie na 2022 r. nie zaplanowano realizacji zadań dotyczących zwiększenia świadomości i wiedzy uczestników ruchu w zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

B. Finasowanie ze środków gminnych programów na lata 2022-2024 stypendiów sportowych dla zawodników dwóch klubów piłkarskich (MLKS Znicz i LKS Pogoń).

W latach 2022-2024 ze środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych sfinansowano stypendia sportowe dla zawodników dwóch klubów sportowych z terenu Gminy (MLKS Znicz i LKS Pogoń) co najmniej w łącznej kwocie 205,8 tys. zł. W wyniku przeprowadzenia w latach 2022-2024 postępowań konkursowych na realizację zadań publicznych w zakresie: (1) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i (2) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, Urząd przekazał dwóm klubom sportowym (MLKS Znicz i LKS Pogoń) dotację w łącznej kwocie 481,7 tys. zł (288,0 tys. zł dla MLKS Znicz i 193,7 tys. zł dla LKS Pogoń). Dotacje te zostały przeznaczone na realizację zadań publicznych pod tytułem: *ochrona zdrowia w zakresie wspierania działalności służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych poprzez dofinansowanie, promocję sportu oraz działalności w zakresie kultury fizycznej jako alternatywnej formy spędzania czasu wolnego w mieście Kłobuck.*

W sprawozdaniach z realizacji tych zadań kluby wykazały m.in. wypłaty stypendiów sportowych dla zawodników sekcji piłki nożnej w łącznej kwocie co najmniej¹⁰⁵ 205,8 tys. zł (co stanowiło 42,7% przekazanych dotacji tym klubom), w tym:

- MLKS Znicz co najmniej 175,8 tys. zł (tj. 61,0% przekazanych dotacji), z czego co najmniej 72,0 tys. zł w 2022 r., 52,9 tys. zł w 2023 r. i 50,9 tys. zł w 2024 r.,
- LKS Pogoń co najmniej 30,0 tys. zł (tj. 15,5% przekazanych dotacji), z czego co najmniej 17,0 tys. zł w 2023 r. i 13,0 tys. zł w 2024 r.,

Sprawozdania z wykonania zadań złożone przez oba kluby za lata 2022-2024 zostały zatwierdzone, a dotacja rozliczona pod względem rzeczowym i finansowym przez Burmistrza i Skarbnika Gminy bez uwag.

(akta kontroli str. 544-639)

Finansowanie przez Gminę ze środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii

¹⁰⁵ Przedmiotowe kluby w sprawozdaniach z wykonywania zadań publicznych wykazywały wydatki na stypendia sportowe dla zawodników przekraczające kwoty przyznanych dotacji, w związku z czym wskazywane kwoty uwzględniały w pierwszej kolejności wydatki z tytułu: wynagrodzeń trenerów, zakupu napoi, organizowania i udziału w zawodach sportowych, utrzymania bazy sportowej, zakup sprzętu i wyposażenia oraz koszty administracyjne.

stypendiów sportowych dla zawodników (w większości niebędących wychowankami) klubów MLKS Znicz i LKS Pogoń, Burmistrz wyjaśnił, że w harmonogramie działań profilaktycznych przewidziano dofinansowanie, promocję sportu oraz działalności w zakresie kultury fizycznej jako alternatywnej formy spędzania czasu wolnego. W ramach realizacji tych zadań zawarto umowy na realizację zadań publicznych w tym zakresie. Zakresy i formy realizacji tego zadania określono jako propagowanie wśród dzieci, młodzieży i dorosłych aktywności ruchowej oraz rozwijanie dyscyplin w zakresie sportowych gier zespołowych, prowadzenie zajęć treningowych, organizowanie i udział w zawodach sportowych, utrzymanie i rozwój bazy sportowej, rekreacyjnej i sprzętowej, jako promocja zdrowego stylu życia. W zarządzeniach Burmistrza o otwartych konkursach ofert na realizację tych zadań w poszczególnych latach umieszczono na wniosek zarządów klubów sportowych (o finansowe wsparcie dla zawodników, celem zwiększenia ich motywacji do uczestnictwa w zajęciach sportowych) możliwość rozliczania z dotacji kosztów na stypendia sportowe dla zawodników (do 80% poniesionych w tym zakresie kosztów). Według tych wyjaśnień przyznawanie przez kluby stypendiów częściowo finansowanych z dotacji, bardziej przyciąga i motywuje zawodników do przynależności klubowej oraz gry w piłkę nożną, propagując przez to zdrowy, aktywny styl życia bez nałogów. W swoich wyjaśnieniach Burmistrz wskazał, że kluby sportowe zrzeszają chętnych zawodników – dzieci, młodzież i dorosłych, pragnących prowadzić aktywny i zdrowy styl życia, poprzez grę w piłkę nożną, bez względu na ich miejsce zamieszkania, czy też poprzednią przynależność klubową.

(akta kontroli str. 810-815)

Zdaniem NIK wyjaśnienia Burmistrza nie zasługują na uwzględnienie, ponieważ w gminnych programach na lata 2022-2024 w ramach realizacji określonego w nich celu (nr II) wspomagania działalności jednostek i instytucji służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych i problemów związanych z zażywaniem substancji psychoaktywnych w zakresie poszerzenia i urozmaicenia działań o charakterze profilaktycznym, zaplanowano zadania dotyczące m. in. prowadzenia zajęć treningowych oraz organizowanie i udział w zawodach sportowych. W harmonogramach działań profilaktycznych w ramach realizacji ww. celu wskazano dofinansowanie, promocję sportu oraz działalności w zakresie kultury fizycznej jako alternatywnej formy spędzenia czasu wolnego w mieście Kłobuck i sołectwach Libidza, Łobodno, Kamyk, Nowa Wieś, poprzez: (1) propagowanie wśród dzieci, młodzieży i dorosłych aktywności ruchowej oraz rozwijanie dyscyplin w zakresie sportowych gier zespołowych, (2) prowadzenie zajęć treningowych, (3) organizowanie i udział w zawodach sportowych, (4) utrzymanie i rozwój bazy sportowej oraz (5) propagowanie biegów wśród mieszkańców gminy jako promocja zdrowego stylu życia.

W żadnym z wymienionych powyżej celów, zadań oraz form realizacji tych zadań ustalonych w gminnych programach na lata 2022-2024 nie było możliwości finansowania stypendiów sportowych.

C. Finansowaniem ze środków gminnych programów na lata 2022-2024 zadań związanych z promocją Gminy oraz wydawaniem płyt muzycznych.

W latach 2022-2024 ze środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych, w ramach „Rezerwy Burmistrza” wydatkowano łączną kwotę 108,5 tys. zł na zadania niewymienione do realizacji w gminnych programach na lata 2022-2024, tj.:

- 1) publikacji materiałów prasowych dotyczących promocji Gminy oraz wydarzeń na terenie Gminy w „Gazecie Kłobuckiej” na kwotę 79,3 tys. zł,

w tym publikacji na temat: (1) Turnieju szachowego w 2022 r. na kwotę 3,3 tys. zł, (2) Imprezy Mikołajkowej w Ośrodku Sportu i Rekreacji w 2022 r. na kwotę 1,2 tys. zł, (3) otwarcia lodowiska na terenie Gminy w 2022 r. na kwotę 1,2 tys. zł, (4) Koncertu Noworocznego w 2023 r. na kwotę 3,3 tys. zł, (5) Finału WOŚP w 2023 r. na kwotę 3,4 tys. zł, (6) Gali Poetyckiej w 2023 r. na kwotę 3,4 tys. zł, (7) Dnia Kobiet w 2023 r. na kwotę 1,7 tys. zł, (8) Turnieju sportowego MMA w 2023 r. na kwotę 1,7 tys. zł, (9) publikacji materiałów prasowych dotyczących Gminy w 2023 r. na kwotę 45,0 tys. zł oraz (10) publikacji materiałów prasowych dotyczących Gminy w 2024 r. na kwotę 15,0 tys. zł,

2) zakup kalendarzy, materiałów biurowych, toreb, teczek, notesów, breloków i opasek odblaskowych z nadrukiem z logo i herbem Gminy na łączną kwotę 14,4 tys. zł,

3) wydanie dwóch płyt z muzyką za łączną kwotę 13,8 tys. zł (obu w 2023 r.).

(akta kontroli str. 647-735)

Burmistrz w swoich wyjaśnieniach wskazał, że powyższe wydatki związane były z realizacją zadań przewidzianych w gminnych programach w ramach prowadzonej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym, poprzez: (1) zaproszenie do udziału w wydarzeniach organizowanych na terenie Gminy, (2) promocję działań zapobiegających wykluczeniu społecznemu i integracji ze społecznością lokalną oraz (3) propagowaniem życia wolnego od uzależnień. Zakupione materiały promocyjne wykorzystywane były do propagowania aktywności ruchowej, rozwijanie dyscyplin sportowych, zdrowego stylu życia oraz życia wolnego od uzależnień przez organizacje pozarządowe i instytucje wspierane z gminnych programów podczas organizowanych przez nie wydarzeń o charakterze profilaktycznym.

Natomiast wydanie obu płyt Burmistrz wyjaśnił realizacją zadań na rzecz zapobiegania i ograniczania szkód zdrowotnych, społecznych wynikających z podejmowania zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież, przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym oraz promowaniem właściwych postaw społecznych ważnych dla profilaktyki i rozwiązywania tych problemów.

(akta kontroli str. 820-828)

Zdaniem NIK wyjaśnienia Burmistrza nie zasługują na uwzględnienie, ponieważ w gminnych programach na lata 2022-2024 nie uwzględniono zadań dotyczących promocji Gminy oraz wydarzeń (sportowych, społecznych czy kultury) z terenu Gminy. Działania obejmujące promocję Gminy (i wydatki na ten cel) nie należą do kategorii zadań, które mogły być ujęte w gminnych programach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK negatywnie ocenia wydatkowanie w latach 2022-2024 środków na realizację przyjętych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w zbadanym zakresie.

Ocenę tą uzasadnia niezgodne z przepisami ustawy o wychowaniu w trzeźwości oraz o przeciwdziałaniu narkomanii wydatkowanie środków pochodzących z opłat za udzielanie przez Gminę zezwoleń na sprzedaż alkoholu na cele niezwiązane z rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz przeciwdziałaniem narkomanii w łącznej kwocie 323,5 tys. zł.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi	1. Rzetelne sporządzanie diagnoz problemów związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych występujących w lokalnej społeczności, uwzględniające aktualne informacje i opinie od lokalnych podmiotów gromadzących dane o problemach związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych.2. Rzetelne sporządzanie gminnych programów, uwzględniających: a) wszystkie zadania jst służące do realizacji celu operacyjnego <i>Profilaktyka uzależnień</i>, wskazane w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2021-2026,b) spodziewane rezultaty (efekty) realizacji działań profilaktycznych,c) zdefiniowane wskaźniki oceny skuteczności osiągnięcia wyznaczonych celów,d) skonkretyzowane zadania służące realizacji zakładanych celów.3. Przeprowadzanie oceny skuteczności działań profilaktycznych realizowanych w ramach gminnych programów.4. Uwzględnienie w gminnym programie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii realizacji zadań w zakresie prowadzenia we wszystkich szkołach i placówkach oświaty na terenie Gminy działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w zakresie przeciwdziałania narkomanii.
Wnioski	1. Zwrot z budżetu Gminy na tzw. Fundusz alkoholowy środków w kwocie 924,9 tys. zł (w tym: 709,9 tys. zł wydatkowanych w ramach przyjętej w planie wydatków Rezerwy Burmistrza i 215,0 tys. zł wydatkowanych na cele niezwiązane z rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz przeciwdziałaniem narkomanii), pochodzących z opłat za udzielanie przez Gminę zezwoleń na sprzedaż alkoholu i wydatkowanych na cele niezwiązane z rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz przeciwdziałaniem narkomanii, a wydatkowanych na cele niezwiązane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu o których mowa w art. 41 ustawy o wychowaniu w trzeźwości oraz w art. 10 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.2. Zapewnienie prezentacji rzetelnych danych w sprawozdaniach z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, 31 lipca 2025 r.

Kontroler

Andrzej Pakuła

Główny specjalista kontroli
państwowej

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Katowicach

Dyrektor

z up. Jacek Kościelniak
p.o. Wicedyrektor

podpis/podpisano elektronicznie

podpis/podpisano elektronicznie

